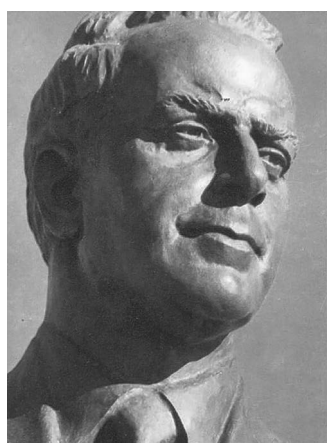

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qazet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

16 oktyabr
2026-cı il,
cümə
№ 189 (7256)
Qiyməti
60 qəpik

Vətən müharibəsinin 20-ci günü
16 oktyabr 2020-ci il

İlham Əliyev
@azpresident

Rəşadətli Azərbaycan Ordusu tərəfindən Xocavənd rayonunun Xırmancıq, Ağbulaq, Axullu kəndləri işğaldan azad edilib. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

6:21 PM · Oct 16, 2020 · Twitter for iPhone

Bax səh. 4

Bakı növbəti Zirvədə! Azərbaycanın AQEM-də sədrliyi daha iki il uzadıldı

7th SUMMIT OF THE CONFERENCE ON INTERACTION AND
CONFIDENCE BUILDING MEASURES IN ASIA (CICA)

15 OCTOBER 2026 | BAKU, AZERBAIJAN

ASIYADA QARŞILIQLI FƏALİYYƏT VƏ ETİMAD TƏDBİRLƏRİ
ÜZRƏ MÜŞAVİRƏNİN (AQEM) 7-ci ZİRVƏ TOPLANTISI

15 OKTYABR 2026 | BAKI, AZƏRBAYCAN

7th SUMMIT OF THE CONFERENCE ON INTERACTION AND
CONFIDENCE BUILDING MEASURES IN ASIA (CICA)

15 OCTOBER 2026 | BAKU, AZERBAIJAN

Bax səh. 2

Bakı Bəyannaməsi qəbul edilib

Bax səh. 3

Müstəqil siyasət və
güclü dövlət modeli:
Azərbaycanın
seçdiyi yol

Bax səh. 3

Regionun
nəhəng
sənaye
platforması

Xəzər İnşaat Həftəsi dünyanın
nüfuzlu tikinti şirkətləri
arasında yeni əməkdaşlıq
körpüləri yaradır

Bax səh. 4

Azərbaycanın yenilməz gücü -
milli birlik!

Bax səh. 3

XİN-dən çağırış...

Parisin Azərbaycanla münasibətlərdə
qarşıdurma ritorikası əsassızdır

Bax səh. 4

Azərbaycan və Laos:
İqtisadi əməkdaşlığın
yeni prioritetləri

Bax səh. 5

Təhsilin dünyəviliyi
sosial bərabərliyi
təmin edir

Bax səh. 5

İrəvan
dilemma
qarşısında...

Bax səh. 6

"Tuapse" hadisəsi: soyuq müharibənin
dənizdəki kölgəsi və beynəlxalq hüququn sınağı

Bax səh. 7

"Enerji
atəşkəsi"
çağırışına
əməl olunmur...

Bax səh. 6

Bakı növbəti Zirvədə!

Oktyabrın 15-də Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) 7-ci Zirvə Görüşü keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə iştirak edən dövlət və hökumət başçıları qarşılayıb.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tədbiri açıq elan edərək dedi:

- Hörmətli dövlət və hökumət başçıları.

Hörmətli nümayəndə heyətləri rəhbərləri.

Xanımlar və cənablar.

Sizləri Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin 7-ci Zirvə Görüşündə salamlamağa şadam. Dəvətimizi qəbul etdiyiniz üçün hamınıza minnətdarlığımı bildirirəm. AQEM-in dövlət və hökumət başçıları arasında 7-ci Zirvə Görüşünü açıq elan edirəm.

İlk növbədə, biz gündəliyi təsdiq etməliyik. Ögər gündəliklə bağlı hər hansı bir təklif yoxdursa, gündəlik təsdiq olunur.

Gündəlikdə duran məsələlərdən biri Laos Xalq Demokratik Respublikasının üzv dövlət qismində AQEM-ə qoşulması haqqında qərardır. Bu, gündəliyimizin üçüncü bəndidir və Laos Xalq Demokratik Respublikasının AQEM-ə üzv dövlət qismində qoşulması barədə qərarı qəbul etməyi təklif edirəm.

Etiraz yoxdursa, Laos Xalq Demokratik Respublikasının AQEM-ə üzv dövlət qismində qoşulması barədə qərar qəbul edildi. Təbrik edirəm.

Laos Xalq Demokratik Respublikasının AQEM-ə yeni üzv dövlət qismində qəbul olunması Müşavirənin Asiya regionunda daha inklüziv dialoq platforması kimi artan əhəmiyyətini və inkişafını göstərən önəmli hadisədir. Bunun məhz Azərbaycanın AQEM-ə sədrliyi dövründə Bakı Zirvə Görüşü çərçivəsində baş verməsini yüksək qiymətləndiririk.

Zəti-aliləri Prezident Qonqlun Sisuliti və bütünlükdə hamımızı qəbul edilmiş qərar münasibətilə təbrik edirəm.

Gündəliyin növbəti bəndi nümayəndə heyəti rəhbərlərinin çıxışlarıdır. İcəazənilə, AQEM-in hazırkı sədri qismində birinci

Azərbaycanın AQEM-də sədrliyi daha iki il uzadıldı

mən çıxış edəcəyəm.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Hörmətli dövlət və hökumət başçıları, xanımlar və cənablar, Azərbaycana xoş gəlmisiniz.

İlk növbədə, 2024-cü ildə Azərbaycanın sədrliyinə göstərilən yekdil dəstəyə görə AQEM-in bütün üzv dövlətlərinə minnətdarlığımı bildirirəm. Biz bunu hörmət və etimad əlaməti, həmçinin bir sıra beynəlxalq platformalarda sədrlik fəaliyyətimizə dəstəyin nümayişi hesab edirik.

Coğrafi olaraq Asiya ilə Avropanın kəsişməsində yerləşən Azərbaycan Avrasiya məkanında birləşdirici mərkəz kimi getdikcə daha böyük rol oynayır. Ölkəmizin iktərafli və çoxtərəfli formatlar çərçivəsində bir çox dövlətlərlə siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, enerji, humanitar sahələrdə əməkdaşlığı öz növbəsində regionumuzda təhlükəsizlik sistemini möhkəmləndirir.

Azərbaycan davamlı olaraq bərabərhüquqluluq, daxili işlərə qarışmama, ölkələrin ərazi bütövlüyünün və suverenliyinin üstünlüyünə əsaslanan müstəqil xarici siyasət həyata keçirir.

Azərbaycan dövlətlərarası münasibətlərin həlli məsələsində ikili standartların və seçici yanaşmaların tətbiqi ilə bağlı zərərli praktikaya qarşı fəal və əsaslandırılmış şəkildə çıxış edir.

Ölkəmiz 35 il əvvəl müstəqilliyini bərpa etdikdən bəri davamlı şəkildə ikili standartlarla üzləşmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazisinin təqribən 20 faizi 30 il ərzində Ermənistan tərəfindən işğal olunmuşdur. Ermənistan bir milyon azərbaycanlı həqiqi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı, həm də indiki Ermənistan ərazisindəki öz ərazi tarixi torpaqlardan qovub etnik təmizləmə həyata keçirərək, Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz etmişdir.

BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası 1993-cü ildə erməni qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərdən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul et-

miş, lakin onlar 30 il ərzində kağız üzərində qalmışdır. Məsələnin həlli üçün 1992-ci ildə yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupunun fəaliyyəti imitasiya xarakterli daşıyırdı.

Ermənistanın əvvəlki rəhbərliyi - Ermənistanın hər üç keçmiş prezidenti və onların tərəfdarları, bu müharibə cinayətkarları və uşaq qatilləri hələ də layiq olduqları cəzanı almayıblar. Ermənistanın hazırkı rəhbərliyi 2018-ci ildən etibarən sələflərinin cinayətkar siyasətini davam etdirmişdir.

Ermənistanın hazırkı Baş naziri 2019-cu ildə o vaxt işğal altında olan Xankəndidə, Qarabağda bəyan etmişdir ki, "Qarabağ Ermənistanıdır və nöqtə". Həmin dövrdə Ermənistanın müdafiə naziri Azərbaycanı yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə ilə təhdid edirdi. Bütün bu hədsiz həyasızlığa beynəlxalq, dırnaqarası beynəlxalq ictimaiyyət göz yumurdu. Heç kim Ermənistanı işğala, hərbi cinayətlərə, etnik təmizləməyə və qətlə, Azərbaycan xalqının dini müqəddəs yerlərinin təhqir edilməsinə görə qınamadı. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası qəbul etdiyi qətnamələrin icrasında təkid etmədi, ATƏT la-qeyd qaldı.

Beynəlxalq münasibətlərdə anaxronizm və atavizmin iki nümunəsi olan Avropa Parlamenti və Avropa Şurası davamlı təcavüz qurbanı olan Azərbaycanı hədəfə alırdı və təcavüzkar Ermənistanı həvəsləndirirdi.

Münasibətin həlli üçün yaradılmış ATƏT-in Minsk qrupu məsələni inhisara götürmüş və münasibətin dondurulmasına yönəlmiş fəaliyyət həyata keçirən həmsədrlər tərəfindən iflic vəziyyətə salınmışdı.

2020-ci ilin iyul və avqustunda Ermənistan iki hərbi tənqidat törətdi və nəticədə azərbaycanlı hərbiçilər həlak oldular. Azərbaycan xalqının səbri tükəndi və haqq-hesab vaxtı gəldi.

2020-ci ilin Vətən müharibəsi 44 gün davam etmişdir. Bu müddət ərzində Azərbaycan erməni işğalçıları qəbul olunan torpaqlardan qovaraq döyüş meydanında 300-dən çox şəhər və kəndi azad etdi. 2020-ci il noyabrın 10-da Ermənistan kapitulyasiya aktı imzaladı. Müharibə dayandı, lakin

Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsi hələ də işğal altında qalırdı.

Üç il ərzində Azərbaycan öz suverenliyinin tam bərpası məsələsini sülh yolu ilə həll etməyə çalışırdı. Lakin Ermənistan atəşkəsdən öz hərbi qüvvəsini bərpa etmək və artıq Qərbdən olan yeni havadarlarının köməyi ilə Azərbaycana yenidən hücum etmək üçün bir fürsət kimi istifadə edirdi. 2023-cü ilin sentyabrında məhz bu baş verdi və həmin vaxt Azərbaycan əsgərinin "Dəmir yumruğu" yenidən öz sözünü dedi.

Bir sutkadan da az müddətdə Ermənistanın Qarabağdakı işğalçı ordusu tamamilə darmadağın edildi. Azərbaycan öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü tam bərpa etdi, separatizmə son qoydu. Separatçıların liderləri, müharibə cinayətkarları və uşaq qatilləri isə Azərbaycan məhkəməsi qarşısına gətirildi.

Bu, mahiyyətinə və formasına görə Nürnberq tribunalının analoqu idi. Lakin bu dəfə müttəhimlər kürsüsündə erməni faşistləri oturmışdılar. Tanklarda gəlib Bakını işğal edənləri və burada çay içənləri ilə bizi təhdid edənlər bu gün Azərbaycan çayını bizim həbsxanalarda içirlər. Onların tankları isə Hərbi Qənimətlər Parkında nümayiş olunur. Yeri gəlmişkən, işğalın, eləcə də Azərbaycan xalqının tarixi Qələbəsinin mahiyyətini və xarakterini tam anlamaq üçün qonaqlarımız Zəfər parkını, Zəfər muzeyini və Hərbi Qənimətlər Parkını ziyarət edə bilərlər.

Mən bu məsələ üzərində ətraflı dayandım, çünki bu, global əhəmiyyət daşıyır. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının və digər beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi qərar və qətnamələrin icrasını təmin edən mexanizmlər hazırlanmayana qədər müharibələr və münasibətlər davam edəcək və yeniləri meydana çıxacaq.

Əgər işğal, soyqırım və etnik təmizləməyə görə Ermənistan vaxtında sanksiyalar tətbiq edilsəydi, Azərbaycan döyüş meydanında erməni faşizminin belini qırmağa məcbur qalmazdı. Təcavüzkarın cəzasız qalması onun həyasızlığının miqyasını yalnız daha da artırır.

Bakıda Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri görüşüblər, Trans-Xəzər Fiber-Optik Kabel Xəttinin açılışını ediblər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 15-də Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kassim-Jomart Tokayev ilə görüşü olub.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Qazaxıstan strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik əlaqələrinin uğurlu inkişafından məmnunluq bildirildi.

Azərbaycan Prezidentinin Qazaxıstanı, həmçinin Qazaxıstanın dövlət başçısının ölkəmizə səfərlərinin əməkdaşlığımızın genişlənməsinə mühüm töhfə verdiyi qeyd edildi.

Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) Bakıda keçirilən 7-ci Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkil edildiyi vurğulandı, bu tədbirin Asiya regionu ölkələri arasında əməkdaşlıq məsələlərinin müzakirəsinə yaxşı imkan yaratdığı bildirildi.

Azərbaycanın və Qazaxıstanın dövlət başçıları iktərafli gündəlikdə duran məsələlərə bağlı fikir mübadiləsi apardılar.

X X X

Sonra prezidentlər İlham Əliyev və Kassim-Jomart Tokayev Trans-Xəzər Fiber-Optik Kabel Xəttinin onlayn formatda rəsmi açılışını etdilər.

Dövlət başçılarına layihə barədə məlumat verildi.

Bildirildi ki, "Rəqəmsal İpək Yolu" təşəbbüsü çərçivəsində Azərbaycan və Qazaxıstan tərəfindən reallaşdırılan bu layihə Asiya ilə Avropa arasında rəqəmsal qarşılıq-

lı fəaliyyət üçün yeni imkanlar yaradır. Sumqayıtla Aktau arasında Xəzər dənizinin dibi ilə təxminən 380 kilometrlik kabel xətti çəkilib. Bu xətt saniyədə 400 terabitdən çox ötürücülük qabiliyyətinə malikdir. Xəttin istismara buraxılması ilə Orta

Dəhlizin təkə nəqliyyatı deyil, həm də rəqəmsal baxımdan strateji əhəmiyyəti artacaq. Yeni marşrut Çin və Mərkəzi Asiyadan məlumatların Azərbaycan, Qazaxıstan və Gürcüstan, daha sonra Qara dəniz və ya Türkiyə vasitəsilə Avropaya ötürülməsinə imkan verəcək. Bu, beynəlxalq məlumat mübadiləsi imkanlarını genişləndirəcək və rəqəmsal kommunikasiyaların dayanıqlılığını artıracaq. Eyni zamanda, ölkələrimiz yalnız istehlakçı deyil, həm də strateji rəqəmsal infrastruktur və xidmətlərin tədarükçülərinə çevrilir.

Yeni xətt investisiyaların cəlb edilməsi, süni intellekt üçün məlumatların emalı mərkəzlərinin, bulud xidmətlərinin və hesablama gücünün inkişafına əlavə şərait yaradır. Bu, böyük əlavə dəyərə malik yeni yüksək texnologiyalı sahələrin və xidmətlərin inkişafı üçün perspektivlər açır.

X X X

Azərbaycan və Qazaxıstan prezidentləri layihənin rəsmi açılışını bildiren düyməni basdılar.

X X X

Sonra Prezident Kassim-Jomart Tokayev dedi:

-Bu, sözsüz ki, beynəlxalq əks-səda doğuracaq çox vacib layihədir. Amma ən əsası odur ki, bu, yeni dəhliz növbüdür. Bu, həqiqətən də sadəcə nəqliyyat dəhlizi deyil, müasir dövrə, rəqəmsallaşma dövrünə uyğun yenilikdir və tamamilə yeni əməkdaşlıq

növbüdür.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Bəli. O cümlədən Mərkəzi Asiya ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsində daha bir addımdır. Hamıya yaxşı məlumdur ki, ötən ilin noyabrında Azərbaycan Məşvərət Görüşlərinin təməli qoyulmuş üzvi qəbul edildi və artıq bu il mən yaxın vaxtlarda birliyin təməli qoyulmuş üzvi kimi iştirak etdim. Bu, əməkdaşlığın gücləndirilməsi işinə növbəti töhfədir. Çünki bu kəməldən Mərkəzi Asiya, Cənubi Qafqaz və daha geniş coğrafiyanın ölkələri istifadə edəcək. Beləliklə, bu gün biz global layihəyə start verdik.

Prezident Kassim-Jomart Tokayev dedi: Bəli, bu, rəqəmsal formatda Orta Dəhlizdir.

X X X

Daha sonra dövlət başçıları iştirakı ilə Azərbaycanın rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və Qazaxıstanın nəqliyyat naziri Nurlan Sauranbayev Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin (Orta Dəhliz) inkişafı üzrə əməkdaşlıq haqqında imzalanmış Sazişi mübadilə etdilər.

Həmçinin AZCON şirkətinin Müşahidə Şurasının sədri qismində rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev və "Samruk-Kazina" Səhmdar Cəmiyyətinin (SC) İdarə Heyətinin sədri Nurlan Jakupov AZCON holding ilə "Samruk-Kazina" SC arasında iki quru yük gəmisinin əldə olunmasının təsdiqi haqqında sertifikatı mübadilə etdilər.

Prezident İlham Əliyev Qətər Dövlətinin Əmiri ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 15-də Qətər Dövlətinin Əmiri Şeyx Təmmim bin Həməd Al Tani ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev Qətər Dövlətinin Əmirinə Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) 7-ci Zirvə Görüşündə iştirakına görə minnətdarlığını ifadə

edərək, bu tədbirin üzv ölkələr arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə töhfə verəcəyinə əminliyini bildirdi.

Qəbula görə dövlətimizin başçısına təşəkkür edən Qətərin Əmiri Şeyx Təmmim bin Həməd Al Tani AQEM-in Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkil edildiyini vurğuladı və ölkəmizin beynəlxalq tədbirləri uğurla keçirməklə bağlı zəngin təcrübəsinin olduğunu

dedi.

Qətər Əmiri Bakıda gördüyü inkişaf proseslərinin onda dərin təəssürat hissi yaratdığını vurğuladı.

Azərbaycan Prezidenti və Qətərin Əmiri ölkələrimiz arasında əlaqələrin inkişafından məmnunluqlarını bildirdilər, əməkdaşlığın perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi apardılar, hökumətlərarası komissiyaların fəaliyyətinə toxundular.

Prezident İlham Əliyev Türkiyənin xarici işlər nazirini qəbul edib

Oktyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının xarici işlər naziri Hakan Fidanı qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində son dövrlərdə müşahidə olunan proseslər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Bakı Bəyannaməsi qəbul edilib

Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) 7-ci Zirvə Görüşü çərçivəsində Bakı Bəyannaməsi qəbul edilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, sənəddə Azərbaycanın AQEM-ə sədrliyi üzv dövlətlər tərəfindən yüksək qiymətləndirilir,

ölkəmizin ikillik sədrliyi dövründə müxtəlif istiqamətlər üzrə irəli sürdüyü təşəbbüslər və təşkil etdiyi tədbirlər alqışlanır.

Bakı Bəyannaməsində beynəlxalq nəzərin təşviqi, hərbi-siyasi, iqtisadi və ekoloji sahələrdə mövcud risklərə qarşı mübarizə yolları ilə bağlı konkret müd-

dəalar əksini tapıb. Sənəddə, həmçinin, dözümlülüyün və sivilizasiyalararası dialoqun təşviqinə, təhlükəsizlik və rifah naminə elm, təhsil və innovasiyalardan istifadənin genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bununla yanaşı, süni intellektin inkişafı nəticəsində yaranan imkanlar və

risklər də sənəddə ön plana çəkilir.

Bəyannamədə üzv dövlətlər arasında iqtisadi əlaqələrin inkişaf etdirilməsi, nəqliyyat, enerji və rəqəmsal bağlantıların gücləndirilməsi, eləcə də enerji təhlükəsizliyinin təmin olunması ilə bağlı müddəalar da yer alır.

Müstəqil siyasət və güclü dövlət modeli: Azərbaycanın seçdiyi yol

Ölkəmizin işlərinə heç bir dövlət qarışa bilməz!

Prezident İlham Əliyev: Hərə otursun yerində, bizim işlərimizə qarışmasın, bizim həyat tərzimizə burnunu soxmasın və bizə yol göstərməsin. Hərə getsin öz xalqına, dövlətinə gün ağlasın. Bu gün Azərbaycan reallıqları belədir ki, biz bir çox ölkələr üçün örnək olmuşuq.

Müasir dünyada geosiyasi rəqabətin dərinləşməsi beynəlxalq münasibətlərin mahiyyətini dəyişdirir. İqtisadi imkanlar, texnoloji inkişaf, ideoloji təsir və beynəlxalq gündəliyi müəyyənləşdirmək bacarığı da global rəqabətin əsas istiqamətlərinə çevrilib. Belə bir şəraitdə dövlətlərin qarşısında mühüm seçim dayanır: öz milli maraqlarına əsaslanan müstəqil inkişaf yolu seçmək, yoxsa güclü aktorların siyasi iradəsinə uyğunlaşmaq hesabına müəyyən üstünlüklər əldə etmək. Təəssüf ki, beynəlxalq münasibətlər sistemində iqtisadi tərəqqinin və regional nüfuzun yalnız böyük güclərin himayəsi ilə mümkün olduğunu təlqin edən yanaşmalar mövcuddur. Bu yanaşma suveren qərarvermə imkanlarını məhəddləşdirir, dövlətlərin xarici siyasətini asılılıq münasibət-

lərinə sürükləyir. Halbuki davamlı inkişafın əsas şərti kənar iradəyə tabe olmaq deyil, milli resursları düzgün səfərbər etmək, tərəfdaşlıq imkanlarını genişləndirmək və dəyişən beynəlxalq şəraitdə çevik qərarlar qəbul etməkdir.

Azərbaycanın təcürbəsi bu baxımdan xüsusi diqqət cəhər. Son altı ildə Cənubi Qafqazda yaranmış yeni reallıqlar, ərazi bütövlüyünün və suverenliyin bərpası, regional nəqliyyat-kommunikasiya imkanlarının genişlənməsi ölkəmizin siyasi cəhəsinin əhəmiyyətli dərəcədə artırıb. Bakı bu mövqeyi hər hansı güc mərkəzinin siyasi orbitinə daxil olmaqla deyil, müstəqil qərarvermə qabiliyyətini qorumaqla möhkəmləndirir. Azərbaycanın yanaşması göstərir ki, milli maraqlara söykənən siyasət beynəlxalq əməkdaşlıqdan təcrid olunmaq demək deyil. Əksinə, düzgün qurulmuş tərəfdaşlıq əlaqələri suverenliyi gücləndirən, iqtisadi imkanları artıran və dövlətin regional mövqeyini möhkəmləndirən vasitəyə çevrilə bilər. Məhz bu model Azərbaycanın yeni dünya şəraitində fərqli siyasi aktor kimi çıxışı etməsinə şərtləndirir.

larla deyil, konkret təşəbbüslərlə təmin edilməsinin mümkünlüyünü göstərdi. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü kimi fəaliyyət isə Azərbaycanın beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik

Hər kəsdən eyni uzaqlıqda, hər kəsə eyni yaxınlıqda...

Azərbaycanın xarici siyasət fəlsəfəsinin əsas xüsusiyyətlərindən biri beynəlxalq münasibətlərdə seçim azadlığıdır. Qorumaq və müxtəlif güc mərkəzləri ilə əlaqələri milli maraqlar əsasında qurmaqdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasi kurs müstəqil dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsini, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsini və Azərbaycanın dünya siyasətində etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyinin gücləndirilməsini hədəfləyirdi. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu xəttin davam etdirilməsi ölkəmizin xarici siyasət imkanlarını daha da genişləndirib. Bakı müxtəlif siyasi və iqtisadi platformalarda iş-tirək etməklə yanaşı, heç bir tərəfin maraqlarını avtomatik şəkildə özünün milli prioritetlərindən üstün tutmur.

Bu yanaşmanın əhəmiyyəti Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlardakı fəaliyyəti ilə də təsdiqlənir. Qoşulmama Hərəkatına sədrlik dövründə ölkəmizin vəksinlərin ədalətli bölüşü məsələsinə beynəlxalq gündəliyə gətirməsi qlobal həmrəyliyin yalnız bəyanat-

məsələlərində iştirak imkanlarını nümayiş etdirdi. Bu təcrübə ölkəmizin müxtəlif dövlətlərlə münasibətlərində qarşılıqlı hörmət və beynəlxalq hüquq prinsiplərinin əhəmiyyətini ön plana çıxardı.

Bu gün Azərbaycanın siyasi manevr imkanlarını genişləndirən mühüm amillərdən biri fərqli güc mərkəzləri ilə paralel əməkdaşlıq qurmaq bacarığıdır. ABŞ və Çin kimi global rəqiblərlə münasibətlərin inkişaf etdirilməsi, Avropa ilə enerji və nəqliyyat sahələrində tərəfdaşlıq, türkdövlətləri ilə inteqrasiyanın dərinləşdirilməsi vahid siyasi xəttin müxtəlif istiqamətləridir. Burada məqsəd tərəflər arasında seçim etmək deyil, hər bir istiqamətdə ölkənin maraqlarına uyğun nəticələr əldə etməkdir. Azərbaycanın üstünlüyü bütün tərəflərlə eyni münasibətə malik olmaq iddiasında deyil, münasibətlərin heç birinin digərinə siyasi təbəçilik yaratmasına imkan verməməsindədir. Bu, müasir diplomatikanın müəkkəb şəraitində ciddi strateji üstünlükdür.

Sülh üçün güclü dövlət konsepsiyası

Azərbaycanın Vətən müharibəsində qazandığı tarixi Qələbə regionda yalnız hərbi-siyasi reallıqları dəyişmədi, həm də təhlükəsizlik və əməkdaşlıq münasibətlərinin yenidən qurulması üçün zəmin yaratdı. Uzun illər münaqişə ilə müşayiət olunan Cənubi Qafqazda yeni mərhələnin başlanması güc amilinin dövlətlərin gələcəyə təsirini bir daha göstərdi. Lakin Azərbaycanın yanaşmasını fərqləndirən cəhət əldə olunmuş üstünlüyün yalnız siyasi təzyiq vasitəsi kimi nəzərdən keçirilməməsidir. Bakı regionun gələcəyini qarşıdurmanın davamında deyil, suverenliyin qarşılıqlı tanınması, iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi və nəqliyyat imkanlarının açılması əsasında görür.

Güclü dövlət konsepsiyası məhz bu nöqtədə xüsusi mənə qazanır. Dövlətin hərbi imkanları, iqtisadi potensialı və siyasi iradəsi onun təhlükəsizliyini təmin etməklə yanaşı, sülh təşəbbüslərinin həyata keçirilməsi üçün də imkan yaradır. Azərbaycanın təcrübəsi göstərir ki, öz təhlükəsizliyini təmin edə bilən dövlət daha inamli şəkildə dialoqa qoşula, milli maraqlarını qoruyaraq kompromis imkanlarını qiymətləndirə bilər. Burada söhbət gücəstə namına prinsipial mövqedən imtina etməkdən deyil, qarşılıqlı fayda əsasında razılaşmaların əldə olunmasından gedir. Regional əməkdaşlığın inkişafı da bu strategiyamızın mühüm istiqamətidir. Beləliklə, Qələbədən sonrakı mərhələdə əsas məsələ hərbi üstünlüyün nümayişi deyil, həmin üstünlüyün davamlı təhlükəsizlik və regional inkişaf üçün siyasi imkanlara çevrilməsidir.

Daxili inkişaf modeli, siyasi qərarlar və milli prioritetlər Azərbaycan xalqının və dövlətinin səlahiyyətinə aiddir

Beynəlxalq münasibətlərdə dövlətlərin müstəqil siyasət yürütmək imkanları birbaşa onların təhlükəsizlik potensialından asılıdır. Siyasi suverenlik yalnız beynəlxalq sənədlərdə təsbit edilən hüquq deyil, həm də həmin hüququ qorumaq üçün zəruri institusional, hərbi, iqtisadi və informasiya imkanlarının mövcudluğudur. Azərbaycan son illərdə təhlükəsizlik məsələlərinə məhz bu geniş yanaşma çərçivəsində diqqət yetirir. Ordunun modernləşdirilməsi, müdafiə sənayesinin inkişafı, müttəfiqlik əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi və dövlət institutlarının dayanıqlılığının artırılması ölkənin milli təhlükəsizlik strategiyasını tamamlayan istiqamətlərdir.

Cənubi Qafqazda yeni reallıqların formalaşması müxtəlif beynəlxalq aktorların regiona marağını da artırır. Ancaq kənar təsir imkanlarının genişləndirilməsi cəhdləri dövlətlərin daxili siyasi proseslərinə müdaxilə formasını aldıqda, regional sabitlik üçün əlavə risklər meydana çıxır. Belə şəraitdə Azərbaycanın vəzifəsi mümkün təhdidlərə cavab vermək, daxili işlərimizə müdaxilə cəhdlərini zərərsizləşdirməkdir. Bakı bu və-

zifənin öhdəsindən uğurla gəlir - Azərbaycan üçün beynəlxalq əməkdaşlıq, tərəfdaşlıq və müttəfiqlik münasibətlərinin davamlılığı onların bərabərhüquqlu xarakterindən asılıdır. Heç bir tərəfdaşlıq formatı bir dövlətin digərinin daxili qərarlarına diktə etməsi üçün əsas yaratmamalıdır. Qarşılıqlı hörmət suverenliyin toxunulmazlığı ilə uzlaşmadıqda, əməkdaşlıq münasibətləri etimad mənbəyindən asılılıq alətinə çevrilə bilər. Bakı bu baxımdan aydın mövqə ortaya qoyur - Prezident İlham Əliyevin Yeni Azərbaycan Partiyasının VIII qurultayında ifadə etdiyi fikrə diqqət yetirik: "... hərə otursun yerində, bizim işlərimizə qarışmasın, bizim həyat tərzimizə burnunu soxmasın və bizə yol göstərməsin. Hərə getsin öz xalqına, dövlətinə gün ağlasın. Bu gün Azərbaycan reallıqları belədir ki, biz bir çox ölkələr üçün örnək olmuşuq".

Ölkənin daxili inkişaf modeli, siyasi qərarları və milli prioritetləri Azərbaycan xalqının və dövlətinin səlahiyyətinə aiddir.

Parvız SADAYOĞLU

Azərbaycanın yenilməz gücü - milli birlik!

Bu gün dünyadakı kataklizmlər, alovlanan müharibələr, vətəndaş qarşıdurmaları, iğtişaşlar fonunda Azərbaycanın sabitlik və inkişaf adası kimi fərqlənməsi bir möcüzə təsiri bağışlayır. Necə ola bilər ki, global miqyasda siyasi, iqtisadi, sosial zəmində təlatümlər yaşandıqı bir şəraitdə respublikamızda həyat normal axarı ilə davam edir?

Burada əlbəttə ki, müxtəlif faktorlar sadalamaq mümkündür. Əsas amillərdən biri kimi isə cəmiyyətimizin monolitliyini qeyd edə bilərik. İqtidar xalq həmrəyliyi, milli birlik dövlətlərin gücünü artıran mühüm faktor qismində çıxış edir. Azərbay-

cən qısa müstəqillik tarixində müxtəlif mərhələlərdən keçib və bir sıra çətin sınaqlarla üzlaşib. Otuz illik işğal, xarici güclərin ssenariləri əsasında qurulan dövlət çevrilişi planları, müstəqilliyimizə yönələn təhdidlər və s. bu sırada yer alır. Lakin çətinliklər qarşısında iradəmizi itirməmişik, bir xalq olaraq ümummilli ideyalar ətrafında birləşərək sınaqlardan keçməyi, Vətənimizi, suverenliyimizi, dövlətçiliyimizi qorumağı bacarmışıq. Bəli, haradakı milli maraqlar var, orada xalqın iradəsi ortadadır. Bu isə Azərbaycanı yenilməz və güclü edir!

Kövrək müstəqilliyimizin xilas edilməsi - xalq təkidlə Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsini istədi

Ötən əsrin doxsanıncı illərinin əvvəllərində hələ çox kövrək olan müstəqilliyimizin məhz xalqın iradəsi ilə xilas edilməsi yeni tariximizdə Azərbaycan cəmiyyətinin milli ideyaya sadıqlılığının və monolitliyinin ilk təsdiqi və möhtəşəm qələbəsi idi. Xatırlayaq. Həmin dövrdə XX yüzillikdə ikinci dəfə qazandığımız müstəqilliyin itirilməsi tam real idi. Bir tərəfdən elan olunmamış müharibə, Ermənistanın havadarlarının dəstəyi ilə respublikamıza qarşı həyata keçirdiyi işğalçılıq siyasəti, ərazi itkiləri, digər tərəfdən isə daxildə böyüyən problemlər. AXC-"Müsavat" iqtidarının sərişsiz rəhbərliyi Azərbaycanı çıxılmaz duruma salmışdı. Ölkə "olum, ya qalım" dilemması ilə üz-üzə idi.

Müxtəlif qüvvələr Azərbaycanı fərqli istiqamətlərə çəkmək istəyirdilər. Belə son dərəcə ziddiyyətli durumda əsas məsələ müstəqilliyin və Vətənin qorunması idi. Cəmiyyətimiz məhz bu çağırışla ayağa qalxdı. O dövrdə, necə deyərlər, meydan sulayan "liderlər" tamam nüfuz-

dan düşmüşdülər. Xalq müdriklik, inam və yekdil iradə otaya qoymaqla özünü böyük siyasətçi Heydər Əliyevə tutaraq Onun Azərbaycanın rəhbərliyinə gəlməsini təkidlə tələb etdi. Məhz xalqın iradəsi və təkidi ilə Heydər Əliyevin Azərbaycanı idarəçilik sükanının arxasına keçməsi müstəqilliyimizi xilas etdi. Bu, Liderin dahiliyi və xalqın iradəsi, milli birliyi ilə yazılan qurtuluş tarixidir. Bu birlik sonrakı illərdə də dövlətçiliyimizə və müstəqilliyimizə xain-cəsina edilən qəsd cəhdlərinin qarşısında keçilməz siperə çevrildi.

Vətən müharibəsinin simvollarından biri - xalqın səfərbərliyi və həmrəyliyi

Vətən müharibəsi kimi səciyyəviləndirilən İkinci Qarabağ müharibəsi son 200 illik tariximizin ən şanlı səhifəsidir. Azərbaycan həmin müharibədə cəmi 44 gün ərzində düşməni tam kapitulyasiyaya məruz qoymaqla ərazi bütövlüyünün bərpasına hərbi-siyasi yolla nail oldu. Bu Qələbə həmçinin ölkəmizdə üç il sonra separatizmin kökünün kəsilməsinə və suverenliyi-mizin bərpasına da yol açdı. Möhtəşəm Zəfərin əldə olunmasında, heç şübhəsiz ki, Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyətli siyasi iradə və uzaqgörənlik nümayiş etdirməklə güclü ordu quruculuğuna nail olması, ardıcıl diplomatik səylər göstərməsi və düzgün zamanlama aparması həlledici rol oynadı. Tarixdə əbədi qalacaq Qələbənin əsas memarı İlham Əliyevdir!

Eyni zamanda, çox doğru olaraq Azərbaycan cəmiyyətinin səfərbərliyi və həmrəyliyi Vətən müharibəsinin simvollarından biri kimi dəyərləndirilir. Müharibə ölüm-itim, qan-qada, göz yaşları, nisgil, ana fəryadı, talelərin pozulması, puça çıxan ümidlər deməkdir. Ancaq tezəda bir baxın. Altı il bundan əvvəl sübh təzədən gələn müharibə xəbərini eşidən hər bir azərbaycanlı göz yaşlarını saxlaya bilməyərək "o gün gəldi, nəhayət, başladı" deyə öz-özünə pıclıdadı. Bu, ümummilli bir əhval-ruhiyyə idi. Əlinə silah alıb döyüşlərə gedəcək gənc də, oğlunu cəbhəyə yola salacaq ana-ata da, barmagında nişan üzüyü daşıyan, sevgi həsrəti çəkəcək qızlar da eyni hissləri keçirirdilər. Yaşanacaq fəsadlara, ağır-acılara rəğmə, cəmiyyətimizin müharibə ovqatına köklənməsi isə təsadüfi deyildi. Bu, qəfil başlayan yox, gözələnən bir müharibə

idi. Hər bir azərbaycanlı otuz il idi ki, düşmən tapdağında qalan torpaqların nisgilini qəlbinin başında daşımışdı, Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Laçın, Kəlbəcər, Ağdam xəyalları bir an da olsun bizləri tərk etməmişdi. Qanadlanan ruhumuz daim o yerlərdə gəzib dolaşır. Buna görə də müharibənin başlanması xəbəri heç kəsi sarsıtmadı, əksinə bizləri cəsarətləndirdi, hər birimizi daxildən ön xəttə, Ordumuza yardım səfərbər etdi. Bu, bütövlükdə Azərbaycan cəmiyyətinin yüksək vətənpərvərliyinin bariz ifadəsi idi.

Müharibənin ilk günündən Azərbaycan xalqı Prezidentə, Ordumuza güclü dəstək nümayiş etdirdi. Sentyabrın 27-də xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar bəyanat yayıblar. Qeyri-hökumət təşkilatlarının qəbul etdikləri müraciətdə vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının təmsilçiləri Ali Baş Komandanımızın və Ordumuzun yanında olduqlarını bildiriblər. Eyni zamanda, 500-dən çox QHT beynəlxalq təşkilatlara müraciət ünvanlayıb. Həmin gün Azərbaycanda fəaliyyət göstərən 50 siyasi partiya Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təcridatına dair birgə bəyanat yayıblar. Beləliklə, düzgün strategiya, Ordunun gücü və xalqın həmrəyliyi böyük Qələbəni təmin etdi.

Cəmiyyətin idarə olunan "hicab təcridatı"na həssas yanaşması

Son günlərdə daha bir təcridat cəhdi ilə üzlaşmışıq. Azərbaycanın uğurlarını sinirə bilməyən, ölkəmizə qarşı düşmənçilik etmək üçün fursət gözləyən qüvvələr - təəssüf ki, belələri arasında yaxın qonşu dövlətlərin ayrı-ayrı dairələri də yer alırlar - yenidən fəallaşıblar. Səhbət idarə olunan "hicab təcridatı"ndan gedir.

Məlumat üçün bildirək ki, hicab məsələsi hökumətin müvafiq qərarlarının icrasına başlanılması fonunda gündəmə getirilib. Nazirlər Kabinetinin sentyabrın 21-də və oktyabrın 6-da qəbul etdiyi qərarlar ölkəmizdə təhsilənlərin və təhsilvənlərin vahid geyim formalarını müəyyənləşdirir. Bu qərarların verilməsində məqsəd məktəblərdə təhsil mühitini daha da optimallaşdırmaq, şagirdlər arasında sosial bərabərliyi təmin etmək, nizam-intizamı möhkəmlətməkdir. Yəni müxtəlif sosial təbəqələri təmsil edən şagirdlər məktəbə gedərkən geyim, bəzək əşyaları taxmaq seçimi qarşısında qalınır. Onlar ümumi qaydalara riayət etməyin zəruri olduğunu hələ məktəb yaşlarından anlamağa başlayırlar ki, bu da gələcək həyat üçün çox vacibdir. Eyni zamanda, müəllimlər üçün də tələblər müəyyənləşdirilib. Onların geyimini pədaqoji fəaliyyətə adekvat olmalıdır. Burada söhbət ölkəmizdə hicabə hansısa bir qadına qoyulmasından yox, məktəblərdə vahid geyim formasına keçid edilməsindən gedir. Azərbaycan düşmən mövqeyində dayanan qüvvələr isə bəhs olunan qərarlara əsasən müəllimlərin və şagirdlərin fərqli geyimlərdə məktəblərə buraxılmamasını əjotat mövzusunda çevirməyə çalışaraq dövlətimizə çamur atırlar. Onlar öz düşüncələrində

hicab məsələsində "zəif həlqə" tapmaqla Azərbaycanda inanclı kəsimin hüquqlarının pozulduğunu iddia edirlər. Sual olunur: Nyə yalnız hicab mövzusu qabardılır? Axı qanunlar ayrı-seçkililiyi istisna edir. Yəni digər dinlərin də təmsilçilərindən məktəblərə vahid geyim formasına gəlmək tələb olunur.

Düşmənlərimizin oxu bu dəfə də aslra dəyərək çilik-çilik olmaqdadır. Elə ilk gündən Azərbaycan cəmiyyəti kənar qüvvələrin süni şəkildə qızışdırıqları "hicab təcridatı"na həssas yanaşma ortaya qoydu. Bu günlərdə tanınmış ictimai-siyasi xadimlər, vətənlər, elm adamları, dini qurumların və vətəndaş cəmiyyəti təsisatlarının nümayəndələri ard-arda bəyanatlar yayaraq ölkəmizdə dini zəmində hansısa bir ayrı-seçkilik olmadığını və hökumətin məlum qərarlarını dəstəklədiklərini bildirirlər. Eyni zamanda, xüsusilə də gənc nəslin nümayəndələri sosial şəbəkələrdə çoxlu sayda paylaşımalar edərək dünyəvi təhsillə din məsələsinə süni şəkildə qarşı-qarşıya qoyulmasının əleyhi-nə olduqlarını vurğulayırlar. Bu, bütövlükdə Azərbaycan xalqının vətəndaş mövqeyidir. Xalqımız öz etiqadı ilə qürur duymaqla, İslam dininə dərin hörmət bəsləməklə yanaşı, dövlətçiliyin təməl prinsiplərinin qorunmasında da qətiyyət və milli birlik nümayiş etdirir. Azərbaycan cəmiyyəti təhsilə böyük önəm verən cəmiyyətdir. Çünki təhsil xalqımız, ölkəmiz üçün gələcəyə açılan qapılardır. Hesab edirik ki, xalqımızın hicab məsələsinə həssas yanaşması, yekdil mövqə sərgiləməsi şər qüvvələrə qarşı ən güclü silahdır.

Mübariz ABDULLAYEV

16 oktyabr 2026-cı il, cümə № 189 (7256)

Vətən müharibəsinin 20-ci günü 16 oktyabr 2020-ci il

• Müdafiə Nazirliyi işğaldan azad olunan Hadrut qəsəbəsindən yeni videogörüntülər paylaşılıb.

• Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi əməliyyatlar nəticəsində cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, 2 ədəd T-72 tankı, 1 ədəd BM-21 “Qrad” YARS qurğusu, 5 ədəd D-30 haubitsa topu, 2 ədəd ZSU-23-4 “Şilka” özuyeriyan zenit qurğusu və döyüş sursatı ilə yüklənmiş 8 avtomobil texnikası məhv edilib.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin 18-ci motoatıcı diviziyasının müdafiə zolağında hərbi qulluqçular və ehtiyatdan çağırılmış hərbi vəzifəlilər arasında kütləvi şəkildə fərarilik halı qeydə alınıb. Ermənistan ordusunun 5-ci dağıtıcı alayının müdafiə zolağında mövqe tutan şəxsi heyət arasında xeyli sayda ölən və yaralanan var. Geri çəkilən düşmən xeyli sayda avtomobil və zirehli texnikanı mövqedə ataraq qaçıb. Bundan başqa, 9-cu motoatıcı alayın müdafiə zolağında artilleriya batareyası məhv edilib.

• Ermənistan silahlı qüvvələrinin ya-

İlham Əliyev
@azpresident

...

Rəşadətli Azərbaycan Ordusu tərəfindən Xocavənd rayonunun Xırmancıq, Ağbulaq, Axullu kəndləri işğaldan azad edilib. Eşq olsun Azərbaycan Ordusuna! Qarabağ Azərbaycandır!

Translate Tweet

6:21 PM · Oct 16, 2020 · Twitter for iPhone

sayış məntəqələrimizi ağır artilleriya qurğularından və raket sistemlərindən atəşə tutması nəticəsində sentyabrın 27-dən oktyabrın 16-sı saat 11:00-dək 47 mülki şəxs həlak olub, 222 nəfər xəsarət alıb, 1669 ev, 84 çoxmənzilli yaşayış binası və 301 mülki obyekt yararsız vəziyyətə düşüb. Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat

yaayıb.

• Müdafiə Nazirliyi Xocavənd rayonunun işğaldan azad olunan kəndlərinin videogörüntülərini paylaşılıb.

• Düşmənin atdığı raket və mərmilərin mülki obyektlərimizə vurduğu ziyanın aradan qaldırılması üzrə tədbirlərin icrasına başlanıb.

XİN-dən çağırış...

Fransa Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyindən əl çəkmir. Belə ki, Fransanın Avropa və xarici işlər naziri Jan-Noel Baro oktyabrın 13-də İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının (İƏİT) “Etimadın qurulması və demokratiyanın möhkəmləndirilməsi üzrə Qlobal Forumun”da çıxışı zamanı növbəti dəfə Azərbaycanı əsassız iddialarla hədəf alıb. Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi isə fransız nazirin bu iddialarını qətiyyətlə pisləyib.

XİN: Fransa nazirinin iddiaları əsassızdır

Məsələ ilə bağlı Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə bildirib ki, Fransa nazirinin Azərbaycana qarşı ittihamları rəsmi Parisin Azərbaycanla münasibətlərdə qarşıdurma ritorikasındən hələ də əl çəkə bilmədiyini göstərir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanı

Yeni Kaledoniya və Fransanın digər dənizasıırı ərazilərindəki yaşayan xalqların hüquqları uğrunda apardıqları mübarizəyə müdaxilədə ittiham etmək tamamilə əsassızdır: “Fransanın dənizasıırı ərazilərində baş verən proseslərə dair fərqli mövqeləri olan tərəfləri əsassız şəkildə xarici müdaxilə ilə əlaqələndirmək həmin ərazilərin əhalisinin iradəsinə və narahatlıqlarını kölgədə qoymaq cəhdidir. Demokratiya, insan hüquqları və hüququn aliliyi barədə danışan Fransa rəsmilərinin, ilk növbədə, bu prinsiplərin Fransanın siyasətində ardıcıl tətbiqinə diqqət yetirməsi daha məqsəduşuğun olardı”.

XİN rəsmisi Fransa tərəfini Azərbaycanla bağlı əsassız iddialara son qoymağa, beynəlxalq münasibətlərdə qarşılıqlı hörmət, suveren bərabərlik və daxili işlərə qarışmamaq prinsiplərinə riayət etməyə çağırıb.

Qeyd edək ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdik-

dən sonra Fransa ölkəmizi açıq şəkildə hədəf alıb. Rəsmi Paris “ermənilərdən çox ermənilik” edərək hər fürsətdə ölkəmizlə bağlı qərəz və böhtan dolu mövqe sərgiləyir. 30 il ərzində Ermənistanın işğalçı siyasətinin nəticələrinə biganə qalan Fransa indi öz ərazi bütövlüyünü və

suverenliyini bərpa etmiş Azərbaycan haqqında əsassız olaraq dezinformasiya yayır. Rəsmi İrəvanın da Qarabağın Azərbaycan ərazisi olduğunu etiraf etdiyi halda, Paris mütləq olaraq reallıqları təhrif etmək üçün canfəşanlıq edir. Eləcə də, Fransa Avropa İttifaqının müşahidə missiyası adı altında öz casuslarını Ermənistanla Azərbaycan arasındakı şerti sərhəddə yerləşdirib. Bütün bunlar Parisin Cənubi Qafqazda sülhün təmin edilməsinə maraqlı olmadığını təsdiqləyir.

Digər tərəfdən, Fransa hələ də bəzi xalqları müstəmləkə altında saxlamaqdadır. Fransız neokolonializmi yerli əhalini və resurslarını istismar etməklə bərabər, həmşə fransız maraqlarını həmin dövlətlərin rifahından üstün tutub, habelə uzunmüddətli qeyri-sabitlik və etnik gərginlik yaradıb. Heç kimə sirr deyil ki, Fransanın xarici siyasəti onun qondarma “sivilizasiya missiyası”nın mənaəvi cəhətdən iflasa uğradığını nümayiş etdirir.

Azərbaycan isə hər zaman beynəlxalq müstəvidə haqq-ədalətin tərəfdarıdır, dünyada kolonializmə qarşı mübarizənin mərkəzi, baş qorğahı kimi tanınır və müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən ərazilər ölkəmizə ümid yeri kimi baxır. Bu baxımdan, Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində BTQ

Bütün bunlara görə Azərbaycan, o cümlədən də Bakı Təşəbbüs Qrupu hələ də sümürmə siyasətindən əl çəkməyən bəzi Qərb dövlətlərinin xoşuna gəlmir. Ölkəmiz hədəf seçilir, BTQ-yə qarşı qərəzli kampaniyalar aparılır. Burada dünyaya demokratiya dərsi keçmək cəhdlərində bulunan Fransanın canfəşanlıqını xüsusi qeyd edə bilərik. Yelisey Sarayı respublikamızın azadlıq mübarizəsinə qalxan xalqlara dəstək verməsini “Fransanın daxili işlərinə qarışmaq” anlamında təqdim etməklə ölkəmizin ünvanına heç bir əsası olmayan iddialar səsləndirir və qərəzli yanaşmalar sərgiləyir. Təzadlı mənzərə yaranır: Müstəmləkəçilik keçmişin eybəcər qalığıdır. Dünya ona “yox” deyir. Azadlıq, qardaşlıq, bərabərlik, demokratiya

Fransanın neokolonializm siyasəti...

tərəfindən 40-dan çox beynəlxalq konfrans təşkil edilib, bunlardan bəziləri BMT-nin müxtəlif qorğahlarında keçirilib. Eyni zamanda, 50-dən çox nəşr hazırlanıb, eləcə də əməkdaşlıq memorandumları imzalanıb. Bu dövr ərzində BTQ 25-dən çox ölkə və Dənizasıırı ərazi ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurub.

BTQ ötən dövr ərzində unudulmuş kolonializm və neokolonializm problemlərini yenidən gündəmə gətirib, dekolonizasiya prosesinin əsas hərəkətverici platformasına çevrilib. Bu xüsusda müstəqillik uğrunda legitim mübarizə aparən tərəflərə dəstək verilib, kolonizə edilmiş xalqların azadlığı istiqamətində ardıcıl və nəticəyönümlü fəaliyyət göstərilib. Nəticədə müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqların səsi global

gündəmə daşınıb, nüfuzlu beynəlxalq platformalarda müzakirə edilib. BTQ-nin ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyəti bu məsələlərin müvafiq mərkəzi hökumətlər səviyyəsində də diqqət mərkəzinə gətirilməsinə töhfə verib. Bu baxımdan Fransada Korsikanın muxtariyyət statusu ətrafında müzakirələrin aktivləşməsi, Yeni Kaledoniyanın gələcək statusu ilə bağlı proseslərin yeni fazaya daxil olması, kolonial idarəçilikdən miras qalmış və “köləlik qanunu” kimi xarakterizə edilən hüquqi mexanizmlərin ləğv edilməsi, keçmiş müstəmləkələrdən götürülmüş mədəni irsin geri qaytarılması hallarının möhkəmləndirilməsi, habelə digər dənizasıırı ərazilərin hüquqi-siyasi vəziyyətinə dair müzakirələrin yenidən gündəmə gəlməsi mühüm irəliləyişlər kimi qeyd oluna bilər.

Ölkəmiz niyə hədəf seçilir?

şüarlarını özünə deviz seçən Fransa isə axınə qarşı gedir, mütləqəqqi bəşəriyyətin istəyini görməzdən gəlir və bütün bunlar azmış kimi, əzəlin, hüquqları tapdanan, sərvətləri talanan, milli kimliyinə qəsd edilən xalqların yanında dayanan Bakı nədə isə ittiham olunur. Məntiq haradadır? Ədalətsizliklə, milli-dini-irqi ayrı-seçkiliklə necə barışmaq olar? Heç bir halda Bakının davranışlarını “Fansanın daxili işlərinə qarışmaq” anlamında təqdim etmək doğru yanaşma deyil. Bu, rəsmi Parisə başucalıqı gətirmir, Yelisey Sarayının imicinə qara kölgə salır.

Müstəmləkəçiliyə qarşı mübarizə aparmaq insan haqlarını müdafiə etmək deməkdir və ölkəmiz öz ədalətli mübarizəsindən

heç vaxt geri çəkilməyəcək. Təbii ki, burada azadlıq mübarizəsinə qalxan xalqların mövqeyi əsasdır. Müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqlar da mövqelərində və seçimlərində qətişdirlər - səslərinə səs verən Bakını dəstəkləyir, zülmü, əsarəti davam etdirmək niyyətində olan Parisə isə kəskin etirazlarını bildirirlər. Hər hansı dövlətin müstəmləkə idarəçiliyi altında olan ərazilərin statusunu beynəlxalq hüquq kontekstində gündəmə gətirməsi Fransanın daxili işlərinə qarışmaq deyil. Əksinə bu, BMT üzvlərinin müstəmləkəçiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması ilə bağlı üzərinə götürdüyü kollektiv öhdəliyin ifadəsidir.

Nardar BAYRAMLI

Regionun nəhəng sənaye platforması

Xəzər İnşaat Həftəsi dünyanın nüfuzlu tikinti şirkətləri arasında yeni əməkdaşlıq körpüləri yaradır

Bakıda regionun inşaat sektorunda aparıcı sənaye platformalarından birinə çevrilən Xəzər İnşaat Həftəsi (Caspian Construction Week) ənənəvi olaraq biznes təmsilçilərini bir araya gətirməklə maraqlı ideya və təşəbbüslərin reallaşma-

sında da mühüm rol oynayır. 30 illik tarixə malik bu tədbir artıq milli brend kimi beynəlxalq şirkətlərin işgüzar təqvimində özünə layiqli yer tutmaqdadır. 2026-cı ilin ölkəmizdə “Şəhərsalma və Memarlıq İli”nin elan edilməsi fonunda Xəzər İnşa-

at Həftəsi müasir sənaye cəmiyyətlərinin dayanıqlı şəhərlərin inkişafı, müasir memarlıq yanaşmaları, innovativ tikinti texnologiyaları və infrastrukturun modernləşdirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Qeyd edək ki, Həftə çərçivəsində “BakuBuild” - 31-ci Azərbaycan Beynəlxalq İnşaat Sərgisi, “Rebuild Garabagh” - 6-cı Azərbaycan Beynəlxalq Qarabağın Bərpası, Yenidənqurma və İnkişafı Sərgisi, “Aquatherm Baku” - 18-ci Beynəlxalq

xalq İstilik, Havalandırma, Kondisionerləşdirmə, Su təchizatı, Santexnika və Üzgüçülük Hovuzu Sərgisi və “Plastex Caspian” - 5-ci Xəzər Beynəlxalq Plastik və Polimer Sənayesi Sərgisi bir məkanda - Bakı Ekspo Mərkəzində təşkil olunur.

31 illik tarixə malik Xəzər İnşaat Həftəsi artıq milli brend kimi beynəlxalq şirkətlərin işgüzar təqvimində özünə layiqli yer tutur. Ötən müddət ərzində 60-dan çox ölkənin 6500-dən çox şirkəti, eləcə də 200 mindən artıq peşəkar ziyarətçini bir araya gətirən “Caspian Construction Week” sərgisi inşaat sahəsinin aparıcı platforması kimi mühüm sərgiləri birləşdirməklə tanınmış mütəxəssisləri bir araya toplayır və biznes üçün yeni əməkdaşlıq imkanları yaradır, innovativ texnologiyaların tətbiqinə, azad edilmiş ərazilərdə layihələrin reallaşdırılmasına və beynəlxalq investisiyaların artmasına

31 il əvvəl əsas qoyulmuş ənənə...

mühüm töhfə verir. Bu il Belarus, Çin, İran, İtaliya, Özbəkistan, Rusiya, Türkiyə və digər ölkələrdən olan texnologiya şirkətlərinin sərgidə daha geniş heyətlə təmsil olunması tədbirin əhəmiyyətini daha da artırır. Bu, tikinti, memarlıq, mühəndis sistemləri, su təchizatı, sənaye istehsalı və infrastruktur sahələrində fəaliyyət göstərən şirkətlərlə əlaqələr qurmaq, yeni texnologiyalarla tanış olmaq və

əməkdaşlıq imkanlarını genişləndirmək üçün münbit şərait yaradır.

Tədbirin bu ilki əhəmiyyətini artıran ən mühüm amillərdən biri Xəzər İnşaat Həftəsinə dəstək göstərən qurumlar arasında Prezidentin Şuşa, Xankəndi, Ağdərə, Xocalı, Cəbrayıl, Qubadlı, Zəngilan, Laçın və Kəlbəcər şəhər və rayonları üzrə xüsusi nümayəndəliklərinin yer almmasıdır.

“Rebuild Karabakh” - Qarabağdakı quruculuğun təqdimatı

ramı” çərçivəsində şəhər və kəndlərimiz yenidən qurulur, soydaşlarımızın doğma yurdlarına təhlükəsiz qayıdışı təmin edilir. Azərbaycan bu işləri öz maliyyə imkanları hesabına həyata keçirir və indiyədək bərpa və yenidənqurmaya dövlət büdcəsindən 25,5 milyard manat vəsait ayrınlıb.

Böyük Qayıdışın təhlükəsiz həyata keçirilməsi üçün 300 min hektardan çox ərazi minalardan və partlayıcı sursatdan təmizlənilib, 47 yaşayış məntəqəsinə 40

mindən çox insan qayıdıb. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə hazırda 100 minə yaxın insan yaşayır, təhsil alır və fəaliyyət göstərir. Bu regionda təbii qayabacı-cıl şəhərsalma və mühəndislik həlləri Azərbaycanın digər bölgələri ilə yanaşı, beynəlxalq miqyasda da istifadə oluna biləcək təcrübə yaradır. Bu baxımdan, “Rebuild Garabagh” sərgisi qabaqcıl təcrübənin paylaşılmasına, yeni texnologiyaların təqdimatına və işgüzar tərəfdaşlıqların qurulmasına geniş imkanlar yaradır.

şəxslərə işğaldan azad edilmiş ərazilərdə aparılan irimiqyaslı bərpa və quruculuq işləri, eyni zamanda, Fondun fəaliyyəti, işğaldan azad edilmiş ərazilərin bərpasına maliyyə dəstəyinin göstərilməsi ilə bağlı həyata keçirdiyi layihələr və tədbirlər haqqında məlumatlar yer alır. Eləcə də, ziyarətçilər işğaldan azad edilən ərazilərdə aparılan bərpa-quruculuq işlərini əks etdirən “Qarabağın Dirçəlişi: Azərbaycan İntibahının Hekayəsi” foto-sərgisi ilə də tanış olmaq imkanı əldə edirlər.

“Qarabağ Hakatonu 2026” adlı panel müzakirələrin təşkili isə azad edilmiş

ərazilərdə aparılan quruculuğun praktiki əhəmiyyətini əks etdirir. Bu, Qarabağ həqiqətlərinin müasir dünyaya çatdırılması, bölgədə reinteqrasiya və sənayeləşmənin geniş vüsət alması, yenidənqurmadan dayanıqlı inkişafa doğru irəliləməsi kimi gerçəklikləri təşviq edir. Tədbir xüsusi təşviqat xarakterli rol oynamaqla, xarici iş adamlarının Qarabağın inkişafı və dirçəlişi prosesinə cəlb olunması üçün də stimulyerici əhəmiyyət daşıyır.

Ümumilikdə, “Rebuild Garabagh” işğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı bərpa və yenidənqurma prosesinə beynəlxalq şirkətlərin, texnologiyaların və investisiyaların cəlb edilməsinə xüsusi töhfə verəcək.

Beləliklə, Xəzər İnşaat Həftəsi çərçivəsində keçirilən sərgilər, xüsusilə də “Rebuild Karabakh” global inşaat icması və qitəni təmsil edən nüfuzlu sənaye iş-tirəçiləri arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin qurulmasına, müasir inkişaf və investisiya təşəbbüslərinin müəyyən edilməsinə tökan verəcək. Həftə çərçivəsində təşkil edilən görüş və müzakirələr yeni tikinti və “yaşıl inşaat” innovasiyaları üzrə hədəf prinsiplərinə çatmaqda mühüm platforma rolunu oynayacaqdır. Eyni zamanda, Qarabağın dirçəldilməsində yeni imkan və potensialları daha da səfərbər edərək quruculuğun yeni səhifəsini yazacaq.

E.CƏFƏRLİ

Azərbaycan və Laos: İqtisadi əməkdaşlığın yeni prioritetləri

Ticarət döviyyəsi 2 dəfədən çox artıb

Siyasi əlaqələr son illərdə iqtisadi sahələrdə də inkişaf edərək özünü ticari mübadilələrdə əks etdirməkdədir. Bir neçə il əvvəl ticarət döviyyəsi 100 min dolları ötmürdüsə, son iki ildə bu rəqəm 300 min dollardan çox olub. 2024-cü ildə iki ölkə arasında əmtəə döviyyəsi 300 min dollara, 2025-ci ildə isə 329 min dollara çatıb. Bu rəqəmlər potensialın artırılması üçün kifayət qədər iqtisadi resursların mövcudluğuna daləldir. Xüsusilə də enerji, kənd təsərrüfatı, sənaye sahələrində qarşılıqlı ticari mübadilələri artırmaq imkanları böyükdür. Bu baxımdan Azərbaycanla Laos Prezidenti

Thonqlun Sisulitin Prezident İlham Əliyevlə görüşü və müzakirə olunan mühim məsələlər ölkələr arasındakı iqtisadi əməkdaşlığın artmasına təkan verəcək. Prezidentlərin geniş tərkibdə keçirilən görüşündə bəyan edildiyi kimi bu səfər iki-tərəfli gündəliyin geniş məsələləri ilə bağlı yaxşı müzakirələr aparmaq və tərəfdaşlığı gücləndirmək üçün mühim əhəmiyyət kəsb edir. Sisulitin bəyan etdiyi kimi ölkələrimiz arasında ənənəvi dostluq münasibətləri və əməkdaşlığı genişləndirmək, gələcəkdə daha da çox sahələri əhatə etmək üçün mühim fürsət deməkdir.

İmzalanan sazişlər əməkdaşlığın artmasına təkan verəcək

Tərəflər arasında ticarət, investisiyalar, birgə istehsal, enerji təhlükəsizliyi, turizm və digər sahələr üçün faydalı əməkdaşlıq perspektivləri var və həmin istiqamətlər üzrə konkret işçi planların hazırlanması nəzərdə tutulur. Xüsusilə də imzalanan sazişlər əməkdaşlığın yeni mərhələsinə təsis edir. “Azərbaycan Respublikası ilə Laos Xalq Demokratik Respublikası arasında Birgə Bəyanat”ın qəbul

edilməsi əsas etibarilə siyasi niyyətləri əks etdirsə də, iqtisadi-humanitar sektorlarda yaxın tərəfdaşlıq üçün də hüquqi-institusional baza yaradır. Həmçinin, “Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə Laos Xalq Demokratik Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Ətraf Mühit Nazirliyi arasında kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu” və “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Laos Xalq Demokratik Respublikası Hökuməti arasında xidməti pasport sahiblərinin vizadan qarşılıqlı azad edilməsi haqqında Saziş”in imzalanması birbaşa aqrar sənaye mallarının mübadiləsinə, turizmin təşviqinə təkan verəcək sənədlər kimi xarakterizə oluna bilər.

Azərbaycanın xarici ölkələrə sərmayə qoyuluşu ildən-ilə genişlənir. Həm maliyyə tutumu nəzərdə

rə alınır, eyni zamanda, sərmayələrin coğrafiyası da genişlənir. Bu siyasət Laosda da investisiya yönəldirilməsinə zəmin verir və tərəflər sərmayələrin hansı sahələrə qoyulmasını yaxın zamanlarda iqtisadi bloklarda tam konkretləşdirəcək. Yeri gəlmişkən, Laos Prezidentinin Azərbaycanın Baş naziri ilə görüşündə də investisiya, təhsil, enerji sahələrinin və Azərbaycan üçün maraq kəsb edən digər sahələrin genişləndirilməsində mühim rol oynaya biləcək məsələlər müzakirə edilib və iqtisadi qurumlar arasında koordinasiyanın gücləndirilməsi qərarı alınıb.

İqtisadi dinamizmi artırma biləcəyi digər mühim xətt nəqliyyat bağlantılarıdır. Azərbaycanda qonşu ölkələrlə dəmir yolu bağlantıları layihələri icra edilir və onlar icra olunduqdan sonra birbaşa Trans-Xəzər nəqliyyat marşrutuna inteqrasiya daha da dərinləşəcək. Bu isə Laosun Orta Dəhlizə qoşulması üçün münbit şəraiti formalaşdıracaq.

Manothong Vangsay isə vurğulayıb ki, iki dövlətin müvafiq qurumları sıx əməkdaşlıq artırmaq və özəl sektorla qarşılıqlı münasibətləri təmin etmək faydalı ola bilər.

E.CƏFƏRLİ

Birgə işgüzar Şura yaradıla bilər

Azərbaycan və Laos iqtisadi əlaqələrinin təmin edilməsində dövlət qurumları ilə yanaşı, özəl şirkətlər, biznes icmaları arasında bağlantılar da mühim əhəmiyyət daşıyır. Bu baxımdan Bakıda keçirilən biznes forumu iqtisadi və investisiya prioritetlərini daha yaxından əlaqələndirməyə istiqamətlənmiş platforma sayıla bilər. Forumda çıxış edən Laos Milli Ticarət və Sənaye Palatasının icraçı vitse-prezidenti Thanonqsin Kanlanya bildirib ki, iki ölkənin biznes ic

maları arasında yaxın məsləhətləşmələr iqtisadi və ticarət əlaqələrinin inkişafına müsbət təsir göstərəcək. Azərbaycanın iqtisadiyyat nazirinin müavini Anar Axundov bildirib ki, qarşılıqlı ticarətin artmasında Azərbaycanın təmin etdiyi əlverişli investisiya mühiti, idxal və ixrac potensialını artıran güzəşt sistemləri, Orta Dəhlizin tranzit imkanları mühim əhəmiyyət daşıyır.

Laos Milli Ticarət və Sənaye Palatasının icraçı vitse-prezidenti Tanonqsin Kanlanya iki ölkənin ticarət palataları arasında Birgə İşgüzar Şura yaradılmasını təklif

İnvestisiyaların təşviqi üçün nümunəvi platforma

III Milli Rəqabət Forumu yeni texnologiya və biznes ideyalarının Azərbaycana gətirilməsini stimullaşdıracaq

Azərbaycan global mühitdə sərmayələrə açıq ölkə və əlverişli investisiya iqliminin təmin edildiyi dövlət kimi tanınmaqdadır. Son dövrlər ölkəmizdə beynəlxalq investisiya ailişinin davamlı tədbirlərinin keçirilməsi rəqabətin artdığı müasir dövrdə bütün iştirakçılar üçün mühim əhəmiyyət kəsb edir, birgə əməkdaşlığın yeni yollarının müəyyənləşməsinə, praktiki addımların atılmasına stimullar

yaşadır. Bu baxımdan Bakıda keçirilən III Milli Rəqabət Forumu rəqabət mühitinin inkişafına dair prioritet istiqamətlərin müzakirəsi və bu sahədə qarşılıqlı fikir və təcrübə mübadiləsinin aparılması, Milli Fəaliyyət Planının müəyyən etdiyi strateji hədəflərin təşviqi baxımından mühim platforma kimi xarakterizə oluna

bilər.

“Azərbaycanın rəqabət siyasətinin yeni mərhələsi” mövzusunda təşkil olunan tədbirdə rəqabət siyasətinin yeni prioritetləri müzakirə edilib, rəqabət mühitinin inkişafına dair yeni yanaşmalar müəyyənləşdirilib, eləcə də dövlət qurumları, tənzimləyici orqanlar və biznes icması arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsinə dair səmərəli fikir mübadiləsi aparılıb.

İqtisadiyyat nazirinin birinci müavini Elnur Əliyev ölkəmizdə yaradılmış sərmayə imkanlarına diqqət cəhərək bildirib ki, Azərbaycan xarici investorlarla əməkdaşlığa xüsusi önəm verən, dünyanın aparıcı şirkətləri ilə birlikdə həm ölkəmiz, həm də region üçün mühim əhəmiyyət kəsb edən layihələrə imza atıb. Həyata keçirilmiş

lə birlikdə bu məbləğ 16,7 milyard dollara çatır. Bu, qarşıdakı dövr üçün ciddi investisiya potensialıdır. Həmin potensialın iqtisadiyyata faktiki sərmayə kimi daxil olması üçün layihələrin icrasını müşayiət etmək, yaranan məsələləri vaxtında həll etmək lazımdır. Burada strateji investisiya layihələri üçün yaradılmış “Sürətli keçid” mexanizmi

Son 4 ayda 16,7 milyard dollar dəyərində sazişlər imzalanıb

sosial-iqtisadi islahatlar və global iqtisadiyyata inteqrasiya aparıcı beynəlxalq şirkətlər üçün ölkəmizdə geniş və əlverişli imkanlar yaradılıb. Hazırda Azərbaycanda minlərlə xarici kapitalı şirkət fəaliyyət göstərir. Bu, ölkəmizdə müasir korporativ idarəetməyə əsaslanan, rəqabətli və dayanıqlı iqtisadiyyatın formalaşmasına mühim töhfədir. Öldə etdiyimiz etimad sayəsində əksər xarici şirkətlər

keçirib bu gün də mənfəətlərini ölkə iqtisadiyyatına təkrar investisiya etməyi seçirlər. Bütün bunlar Azərbaycan xarici sərmayə qoyuluşlarını davamlı olaraq təşviq edir. Ötən ay Bakıda keçirilən İkinci Azərbaycan Beynəlxalq İnvestisiya Forumunda ümumi dəyəri 10,8 milyard dollar olan 23 sənəd imzalanıb. Eləcə də, iyun ayında keçirilmiş “Bakı Enerji Həftəsində elan edilmiş layihələr-

nin əhəmiyyəti də özünü göstərir.

E.Əliyev rəqabət mühitinin biznesin fəaliyyətinə də xüsusi müsbət təsir göstərdiyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, Azərbaycanın Biznesinin İnkişafı Fondu tərəfindən cari ilin ilk səkkiz ayında 4300-ə yaxın layihəyə 223 milyon manat güzəştli kredit ayrılıb. Bu amil sahibkarlıq sektorunda milli rəqabətin artmasına öz təsirini göstərməkdədir.

Xarici investorların bərpaulunan enerji sektoruna marağı artır

Energetika naziri Perviz Şahbazov energetika sektorunda rəqabət mühitinin inkişafı, investisiyaların təşviqi və özəl sektorun iştirakının genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən bəhs edib. Bildirib ki, ölkəmizdə həyata keçirilən iqtisadi siyasətdə sağlam rəqabət mühitinin formalaşdırılması və investisiya fəaliyyətinin artırılması mühim yer tutur. Aparılan islahatlar sayəsində enerji səmərəliliyi və sahibkarların enerji infrastrukturuna çıxışı asanlaşdırılıb, “bir pencərə” prinsipinə təbiiqə nəticəsində elektrik şəbəkəsinə qoşulma prosedurlarının sayı 7-dən 2-yə, müddəti isə 41 gündən 20 günə endirilib.

Energetika sektorunda rəqabətin in-

kişafı həm də enerji təhlükəsizliyi, təchizatın etibarlılığı və istehlakçı maraqları ilə uzlaşdırılır. Azərbaycanın yürütdüyü enerji siyasəti beynəlxalq iqtisadi mövqeyinin güclənməsində də mühim rol oynayır. Ölkəmizdə hazırda bir sıra dövlətlərin həm ənənəvi, həm də bərpaulunan enerji sahəsində strateji tərəfdaşına çevrilib. Təbii qazla yanaşı, qurğuş və külək enerjisi layihələri, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun “yaşıl enerji” zonası, eləcə də “ağıllı infrastruktur” konsepsiyalarının təbiiqə ölkəmizi global enerji keçidinin aparıcı iştirakçılardan birinə çevirir.

P.Şahbazov vurğulayıb ki, rəqabət mühitinin güclənməsi xarici investorların bərpaulunan enerji sektoruna olan

marağını da artırır. Bu siyasət bərpaulunan enerji sektoruna sərmayə qoyuluşlarını stimullaşdırır, yeni güc infrastrukturlarının yaradılmasını genişləndirir. Hazırda “Masdar”, “ACWA Power”, bp, eləcə də Çin və digər ölkələrin şirkətləri ilə irimiqyaslı Günəş və külək enerjisi layihələri reallaşdırılır. Yerli investorların iştirakı ilə Cəbrayıl və Naxçıvanda ümumi gücü 150 MVt olan dörd stansiyanın qurulması da nəzərdə tutulur. 2027-ci ilin sonunadək ümumi gücü təxminən 2 gigavatt olan 11 stansiyanın istismara verilməsi başa çatacaq. Bu layihələrə özəl investisiyaların isə 600 milyon dolları öteyici gözlənilir.

məsələlərdən bəhs edilib. Rəqabət siyasətinin formalaşdırılmasında elmi-analitik yanaşmaların vacibliyi və sözügedən sahədə müstəqil tənzimləyici qurumlarla əməkdaşlığın inkişafı məsələləri iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb.

Beləliklə, III Milli Rəqabət Forumu qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, yeni tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması, qabaqcıl ideyaların və layihələrin müzakirəsi, ölkəyə yeni investisiyaların cəlb olunması üçün mühim platforma rolunu oynayacaq.

E.CƏFƏRLİ

Rəqabət siyasəti sahibkarlığın inkişafına və dayanıqlı iqtisadi artıma töhfə verir

Digər çıxışlarda rəqabət sahəsində həyata keçirilən hüquqi və institusional islahatların praktikada səmərəli təbiiqini, onların iqtisadi inkişaf və rəqabət mühitinin yaxşılaşdırılmasına real təsirinin vacibliyi vurğulanıb. Dövlət başçısının 2026-cı il 11 sentyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Rəqabətin inkişafına və inhisarçılıq fəaliyyətinin qarşısının alınmasına dair 2027-2029-cu illər üzrə Milli Fəaliyyət Pla-

nı”nın əhəmiyyətinə toxunulub, sənədin rəqabət siyasətinin yüksəlməsində və sahibkarlığın inkişafında, habelə dayanıqlı iqtisadi artımın təmin edilməsində mühim institusional baza yaradıldığı qeydətə çatdırılıb.

Təqdimatlar çərçivəsində təbii inhisar sahələrində dövlət nəzarətinin xüsusiyyətləri, rəqabətyönümlü iqtisadiyyatın formalaşdırılması və bu sahədə beynəlxalq təcrübənin təbiiqə

Təhsilin dünyəviliyi sosial bərabərliyi təmin edir

Müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyasında ölkəmizin gələcək inkişaf yollarının əsas istiqamətləri müəyyənləşdirilmişdir. Azərbaycan hüquqi, demokratik, unitar dünyəvi və sosial dövlətdir. Konstitusiyada təsbit olunmuş dünyəvilik Azərbaycan xalqının siyasi iradəsinə və istəyinə ifadə edir. Qəbul edilən qanunlar və qərarlar Konstitusiyamızın prinsiplərinə və müddəalarına uyğun həyata keçirilir. Məktəblərdə təhsilalanların və təhsilverənlərin vahid geyim formalarının müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı Nazirlər Kabinetinin qəbul etdiyi qərarlar da Konstitusiyada təsbit olunmuş dünyəvilik, bərabərlik, bütün vətəndaşlar üçün bərabər imkanların təmin edilməsi prinsiplərinə əsaslanır. Təhsilin dünyəvi xarakteri qanunvericilikdə təsbit olunur. “Təhsil haqqında” Qanunda dünyəviliklə yanaşı, sosial bərabərlik, humanistlik, insan hüquqlarına hörmət və tolerantlıq da əsas prinsiplər kimi göstərilir və həmin qaydalar təbiiqə edilənlər hər bir uşağın təhsil hüququna hörmət edilir.

Azərbaycanda orta təhsil məktəblərində şagirdlərin vahid formaya keçməsi qanunla tənzimlənir və Konstitusiyada təsbit olunmuş dünyəvilik prinsipinin bariz nümunəsidir. Qanunda vahid geyim formasının tənzimlənməsinin başlıca məqsədi ölkədə təhsil sisteminin möhkəm əsaslar üzərində inkişaf etdirmək, təhsil alanların bilik səviyyəsini qaldırmaq, uşaqların sağlam inkişafını və təhlükəsiz şəraitdə birgə təhsilini təmin etməkdən ibarətdir. Ona görə də məktəbin fəaliyyəti şəxsi yanaşmalar əsasında deyil, qanunvericilik və müəyyən edilmiş ümumi qaydalar çərçivəsində təşkil olunur. Nazirlər Kabinetinin 17 mart 2022-ci il tarixli 96 nömrəli qərarı ilə dövlət ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin geyim formaları öz təsdiqini tapmışdır. Onun təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə 6 oktyabr 2026-cı il tarixli 325 nömrəli qərarla ayrıca qanun tələbləri müəyyən olunmuşdur. “Ümumi təhsil haqqında” Qanunun 12.13-1-ci maddəsində dövlət məktəblərində həm təhsilalanların, həm də təhsilverənlərin geyim tələblərinə riayət etməsi nəzərdə tutulur. Bununla da Nazirlər Kabinetinin qərarı ilə dövlət ümumi təhsil müəssisələrində şagirdlərin vahid geyim formasına dair tələblərə dəyişiklik edildiklə təhsilalanların müəyyən edilmiş geyim formasının vahidliyini pozan, habelə ümumi təhsilin dünyəvilik prinsipinə uyğun olmayan digər geyim elementlərindən istifadə edilməsinin qarşısı alınmışdır.

Təhsil sisteminə yeni müstəvidə yanaşaraq dini mənsubiyyətdən asılı olmayaraq ümumi qaydalar hamıya təbiiqə edilməlidir. Dini mənsubiyyətdən asılı olmayaraq Azərbaycanda şagirdlər vahid məktəbli forması tələblərinə, müəllimlər isə özlərinə aid peşə və geyim tələblərinə əməl etməlidirlər. Bu təhsil sisteminə tarixən olmuşdur. Keçən əsrdə fəaliyyət göstərən Qori müəllimlər seminariyasında vahid geyim formasının təbiiqə edilməsi əməl edilmiş, eləcə də ötən əsrin 20-ci illərində müstəqillik dövrünə qədər respublikamızda məktəblərdə vahid forma olmuşdur. Hazırda dünyanın bütün ölkələrində fəaliyyət göstərən məktəblərdə vahid məktəbli forması təsdiq olunur. Bu həm məktəb daxilində şagirdlərin maddi vəziyyətindəki fərqlilikləri, psixoloji ayrı-seçkiliyi və sosial gərginliyi aradan qaldırır, həm də şagirdlər arasında bərabər mühit formalaşdırır. Vahid forma şagirdlərin diqqətini birbaşa tədris prosesinə yönəldən əsas vasitə olmaqla yanaşı, məktəb daxilində sağlam estetik zövqün formalaşmasına və cəmiyyətin ümumi mədəniyyət standartlarının mənimsənilməsinə birbaşa xidmət edən mühim vasitədir. Vahid forma qaydaların təhsil sisteminin konkret fəaliyyət mühitini tənzimləyir. Ona görə də məktəbin dünyəvi təhsil mühitinin qorunması və qanuni tələblərə əməl edilməsi zərurətdir. Hüquqi baxımdan məktəblərdə vahid geyim formasının təbiiqə şagirdlərin hüquqi bərabərliyini, sosial bərabərlik

və ayrı-seçkiliyin qarşısının alınması, nizam-intizam və təhsil mühitinin yaxşılaşdırılması, eyni zamanda təhsilin dünyəvilik prinsiplərinin qorunması təmin edir.

Təhsildə bərabərlik prinsipinin həyata keçirilməsi insan hüquqlarının pozulması deyil, əksinə zəruri ictimai intizam qaydalarıdır. Cəmiyyətin inkişafında mühim rol olan təhsil sisteminin effektiv fəaliyyət göstərməsi üçün ümumi qaydaların təbiiqə edilməsi zərurətdir. Eyni zamanda, hökumətin məlum qərarları hər bir vətəndaşın üzərinə müəyyənləşdirilən qaydaların yerinə yetirilməsi istiqamətində müəyyən sosial məsuliyyət qoyur. Birinci növbədə nəzərə alınmalıdır ki, təhsil sistemi yalnız bir ölkədə deyil, dünyada qəbul edilmiş elm, bilik və ümumi sosiallaşma mərkəzləridir. Ona görə də məktəblərdə şagirdlərin müəyyən tələblərə əməl etməsi birgə təhsilin və qarşılıqlı məsuliyyətin bir hissəsidir. Qaydaların təbiiqə edilməsində valideynlə müəllim əməkdaşlığının qarşılıqlı əlaqəsi mühim əhəmiyyət daşıyır. Bu əməkdaşlıq şagirdlərin qanuni tələblərə əməl olunmasını təmin etməklə yanaşı, təhsil prosesinə də müsbət təsir edir. Təhsilin inkişafı məqsədilə qəbul edilmiş qaydaları şagirdin, yaxud da müəllimin həyatına, ailədəki inancına və qanun çərçivəsində şəxsi dini praktikasına şamil etmək əks münasibət yaradır. Müəllimlərin geyimi məktəbdə əmək fəaliyyəti ilə yanaşı, məktəbdənkənar rəsmi tədbirlərdə də şagirdlər üçün şəxsi nümunə olmalıdır. Buna görə də qəbul edilmiş qaydalar Azərbaycanın dünyəvi dövlət quruluşunun və məqsədyönlü təhsil siyasətinin növbəti təzahürüdür. Hər zaman milli-mənəvi dəyərlərimizdə və cəmiyyətimizin formalaşmış sosial-mədəni ənənələrində təhsil ocaqlarının ümumi nizamına, kollektiv intizamına hörmətlə yanaşaraq yüksək dəyərləndirilməlidir. Təhsil sisteminə hamı üçün bərabər və nizamlı mühitin yaranması məqsədilə ümumi geyim qaydalarının təbiiqə qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq həyata keçirilir. Ümumi təhsil müəssisələrində təhsil alan yeniyetmələrin yaş xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq vahid geyim standartlarının təbiiqə edilməsi hər hansı məhdudiyyət deyil, əksinə, bütün şagirdlərin keyfiyyətli təhsil hüququndan bərabər şərhlə yararlanması üçün zəruri çərçivə təmin edilir. Təhsil sisteminə hamının riayət etməli olduğu ortaq standartlar cəmiyyətdə birgəyaşayış mədəniyyətini formalaşdırır. Məktəblərdə vahid məktəbli geyim formasının təbiiqə təhsilin dünyəvi xarakterinin və şagirdlər arasında bərabərliyin qorunmasına xidmət edir və sosial bərabərlik funksiyası daşıyır.

Dövlətin apardığı təhsil siyasətinin siyasi manipulyasiya predmetinə çevrilməsi, baş örtüyünün bölüclülük vasitəsi kimi istifadə edilməsi təxribat cəhdləri kimi qiymətləndirilməlidir. Konstitusiya çərçivəsində həyata keçirilən təhsil islahatı ölkəmizdə dünyəvi dövlətçilik prinsiplərinə əsaslanılır. Azərbaycan güclü dövlətdir və ona qarşı istənilən təxribat cəhdinə iflasa məhkumdur. Azərbaycan multikultural və tolerant dövlətdir. Hazırda ölkəmizdə fəaliyyət göstərən müxtəlif dini qurumlar azad şəkildə fəaliyyət göstərir və dövlət tərəfindən daim onlara hərtərəfli dəstək verilir.

Sayatı Sadıqova
AMEA, Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu,
Terminologiya Şöbəsinin müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor

“Enerji atəşkəsi” çağırışına əməl olunmur... Rusiya və Ukrayna qarşılıqlı olaraq hücumları davam etdirir

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Rusiya-Ukrayna müharibəsinin başa çatdırılması ilə əlaqədar yeni fikirlər səsləndirib. Onun sözlərinə görə, Putin və Zelenski razılaşma əldə etmək istəyirlər, lakin bunu necə edəcəklərini bilmirlər. “Biz isə onların razılığa gəlməsinə nail olaca-

ğıq” - deyər, Tramp söyləyib. Prezident, hər iki liderin enerji infrastrukturuna hücumların dayandırılmasını nəzərdə tutan atəşkəsi dəstəklədiyini düşündüyünü də bildirib: “Düşünürəm ki, onların hər ikisi enerji atəşkəsini dəstəkləyir. Onlar mütləq razılığa gəlməlidirlər”.

Kiyev “hə” deyir, Moskva isə susur...

Xatırladaq ki, enerji atəşkəsi haqqında razılaşma ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, Avropa Komissiyası, Ukrayna və NATO nümayəndələrinin bir neçə gün öncə Mayamiddə qış mövsümünü ərafəsində Rusiya-Ukrayna müharibəsində gərginliyin azaldılması və başa çatdırılması yollarını müzakirə etməsi zamanı gündəmə gəlib. Hətta Donald Tramp sosial media hesabında oktyabrın 11-dən Ukrayna ilə Rusiya arasında enerji atəşkəsinə dair razılıq əldə olduğunu açıqlamışdı. Lakin qarşılıqlı hücumlar tərəflər arasında belə bir razılaşmanın əldə olunmadığını ortaya çıxardı.

Rəsmi Kiyev ABŞ Prezidentinin elan etdiyi enerji atəşkəsi təşəbbüsünü dəstəkləsə də, hesab edir ki, Rusiyanın da atəşkəsə qoşulması vacibdir. Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski “Telegram” kanalında bildirib ki, ölkəsi həmişə gərginliyin azaldılmasına yönələn addımları, insanların həyatının qorunmasını, müharibəyə son qoyulması və davamlı sülhün təmin edilməsi üçün zəruri həlləri tam dəstəkləyib. Prezidentin sözlərinə görə, Rusiya Ukraynanın enerji infrastrukturuna hücumları dayandıracağı təqdirdə, Kiyev də Rusiyanın neft emalı zavodlarına zərbələri dayandırmağa hazırdır. O, Avropadakı müharibənin əsl səbəblərinin Rusiya olduğunu vurğulayıb. Ukrayna Prezidentinin sözlərinə görə, enerji infrastrukturuna hücumların dayandırılması mümkündür, lakin Rusiya Prezidenti Vladimir Putin buna hazır deyil. Zelenski vurğulayıb ki, gərginliyin azaldılmasına yönələn istənilən addım qarşılıqlı olmalı və real təminatlarla müşayiət

Son vaxtlar rəsmi Kiyevin tutduğu mövqe isə D.Trampın

təyirsə, Putinə desin ki, bizə iki aylıq tam atəşkəs təmin etsin və

Ukraynada prezident seçkiləri keçiriləcəkmi?

xoşuna gəlmir. Bu səbəbdən də, Ağ Ev rəhbəri bəyan edib ki, Ukraynanın yeni prezident seçməsinin vaxtı çatıb: “Mən razılaşma əldə edə biləcək yeni liderin gəlməsinə təklif edirəm. Çünki Zelenskinin razılaşma əldə etmək üçün çoxlu imkanları olub, amma nədənsə o, heç vaxt bunu etmir. Düşünürəm ki, Ukraynanın yeni prezidente ehtiyacı var”. ABŞ Prezidenti Ukraynanın Rusiyanın neft emalı müəssisələrinə endirdiyi zərbələri də tənqid edib. Trampın seçki barədə fikirlərinə münasibət açıqlayan Zelenski isə deyib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin 60 günlük atəşkəsə razılaşacağı təqdirdə, Ukrayna prezident seçkiləri keçirməyə hazırdır: “Əgər Prezident Tramp həqiqətən seçkilərin keçirilməsini is-

biz seçkiləri keçirək. Əlbəttə, Ukrayna xalqının istənilən seçimini qəbul etməyə hazır olacağıq”.

Onu da qeyd edək ki, ABŞ Prezidenti Donald Trampın administrasiyası Ukraynaya silah tədarükü və kəşfiyyat məlumatlarının ötürülməsi proqramlarını dayandırmaqla hədələyib. Bu barədə “Financial Times” qəzeti adı açıqlanmayan avropalı rəsmilərə istinadla məlumat yayıb. Nəsrin məlumatına görə, ABŞ rəsmiləri oktyabrın 10-11-də Kiyev və Avropa paytaxtları ilə əlaqə saxlayaraq, Avropa vəsaitləri hesabına ABŞ-dan Ukrayna üçün silah alınmasını nəzərdə tutan PURL proqramının, eləcə də kəşfiyyat məlumatlarının paylaşılmasının dayandırılma biləcəyini bildiriblər.

Aİ-də Ukraynaya dəstək məsələsində fikir ayrılığı var

Belə bir şəraitdə, Avropa İttifaqı bu həftə Ukraynanın müdafiə qabiliyyətini gücləndirmək məqsədilə raket və pilotsuz uçuş aparatlarının (PUA) alınmasına əlavə vəsait ayracaq. Bu haqda Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayen açıqlama verib. O, oktyabrın 11-də Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski ilə telefon danışığı apardığını bildirib. Lyayen “X” sosial şəbəkəsindəki paylaşımında Ukrayna xalqı ilə həmrəyliyini və Zelenskiyə tam dəstəyini ifadə edib. “Ukrayna bu həftə Avropa İttifaqı Şurasının gündəliyində əsas məsələlərdən biri olacaq. Biz gələn il üçün maliyyə ehtiyaclarını və Kiyevə beynəlxalq dəstəyin artırılması yollarını müzakirə edəcəyik. Həmçinin bu həftə Aİ Ukraynanın müdafiəsinə gücləndirmək və hava məkanını qorumaq üçün dron və raketlərin alınmasına əlavə maliyyə vəsaiti ayracaq”, - deyər Avropa Komissiyasının Prezidenti qeyd edib.

Niderlandın Baş naziri Rob Yetten isə Avropa İttifaqının (Aİ) liderlərini Ukraynaya dəstəyi gücləndirməyə çağırıb. O, bunu Aİ Şurasının ikigünlük iclasında jurnalistlərə söyləyib. “Bütün Avropa liderlərini ma-

liyyə, hərbi və digər sahələrdə dəstəyi gücləndirməyə çağırıram. Çünki bir çox Avropa ölkəsi Ukraynaya kifayət qədər yardım göstərmir. Ukraynanın bu mənasız müharibədə qalib gəlməsinə təmin etmək üçün səylərimizi artırmalıyıq”, - deyər, Baş nazir bəyan edib.

Lakin bəzi Avropa ölkələri belə təşəbbüsləri dəstəkləmir. Məsələn, Slovakiya Ukrayna üçün nəzərdə tutulan yeni Avropa kreditinə qoşulmayacaq. Ölkənin Baş naziri Robert Fitso deyib ki, kreditin ayrılması barədə qərar qəbul ediləcəyi təqdirdə, Slovakiya ilk kreditlə bağlı mövqeyini qoruyub saxlayacaq. Hökumət başçısı, həmçinin Slovakiya və Ukrayna hökumətləri arasında birgə danışıqların noyabrın 5-də Lvov şəhərində keçiriləcəyini bildirib.

Xatırladaq ki, Aİ Şurasının Brüsseldə keçirilən ikigünlük iclasında iqtisadi rəqəbatqabiliyyətliliyin artırılması, enerji qiymətlərinin təsirinin azaldılması, Ukraynaya dəstək, Avropanın müdafiə hazırlığı, miqrasiya, Aİ-nin genişlənməsi və Yaxın Şərqdəki vəziyyət müzakirə olunub.

N.BAYRAMLI

İrəvan dilemma qarşısında... “Dəmir yolu” problemi yenidən aktuallaşır - Ermənistan ilə Rusiya razılaşacaq mı?

Vətən müharibəsinin başa çatması ilə Cənubi Qafqazda formalaşan yeni siyasi situasiya regionun gələcək iqtisadi inkişafını müəyyən-ləşdirəcək kommunikasiya gündəliyini də meydana çıxardı. Azərbaycan müharibədən sonra sülh prosesi-nə təşəbbüs göstərməklə yanaşı, bölgədə nəqliyyat əlaqələrinin bər-pasını və genişləndirilməsini strateji prioritet kimi irəli sürdü. Bu yanaş-ma təkcə Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan arasında quru əlaqəsi-nin yaradılmasını deyil, Şərqlə Qər-bi birləşdirən beynəlxalq nəqliyyat marşrutlarının yeni imkanlar qazan-masını nəzərdə tutur. Məhz bu ba-xımdan Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) Orta Dəhlizin perspektivli seqment-

lərindən biri olmaqla yanaşı, Avrasi-ya məkanında iqtisadi əlaqələrin ye-nidən qurulması baxımından da xü-susi əhəmiyyət daşıyır. 2025-ci il avqustun 8-də Vaşinqtonda əldə edi-lən razılaşmalar və TRIPP layihəsi ilə bağlı irəli sürülən təşəbbüslər bu perspektivi beynəlxalq siyasi günde-liyin mühüm istiqamətlərindən biri-nə çevirib. Artıq söhbət yalnız iki ölkə arasında nəqliyyat bağlantısı-nın deyil, yükdaşımalarnın sürətlən-məsindən, tranzit imkanlarının ge-nişlənməsindən, yeni investisiyaların cəlb edilməsindən və regional iqtisadi integrasiyanın dərinləşməsin-dən gedir. Azərbaycan öz ərazisində müvafiq infrastrukturun qurulması istiqamətində addımlar atmaqla bu

prosesin praktiki mərhələsinə töhfə verir.

Lakin yeni kommunikasiya im-kanlarının reallaşması region dövlət-lərinin siyasi iradəsindən, mövcud infrastruktur üzərindəki hüquqi mü-nasibətlərdən və geosiyasi maraqlar-ın uzlaşdırılmasından asılıdır. Er-mənistan üçün də qarşıda mühüm seçim dayanır: dəyişən regional real-lıqlara uyğunlaşaraq tranzit və ticar-ət imkanlarını genişləndirmək, yox-sa mövcud ziddiyyətlərin iqtisadi in-kışafı məhdudlaşdırmasına yol ver-mək. Bu mənada Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) təkcə nəqliyyat layihəsi de-yil, həm də Ermənistanın gələcək iqtisadi strategiyasını müəyyənleşdi-rəcək ciddi sınaqdır.

Ən mühüm sual - Ermənistan dəmiryolları hansı ölkəninidir?

Ermənistanın regional kommu-nikasiyaların açılmasına razılıq bil-dirməsi hələ bu prosesin qarşısında-ki bütün maneələrin aradan qalxma-sı demək deyil. İrəvanın üzleşdiyi əsas problemlərdən biri ölkənin də-mir yolu infrastrukturunun idarə olunması ilə bağlıdır. 2008-ci ildə Ermənistanın dəmir yollarının idarə edilməsi 30 illik konsessiya müqaviləsi əsasında Rusiyanın “Cənubi Qafqaz Dəmir Yolu” şirkətinə veri-

lib. Bu müqavilə Ermənistanın nəq-liyyat siyasətində Rusiyanın möv-qeyini gücləndirməklə yanaşı, indi-ki şəraitdə regional layihələrə qo-şulmaq məsələsini də daha mürək-kəb müstəviyə keçirib.

Hazırda İrəvan mövcud müqavi-ləyə yenidən baxılmasında, dəmir yollarının idarə edilməsində qərar-vernə imkanlarının genişləndiril-məsində və yeni tranzit marşrutla-rından iqtisadi fayda götürmək üçün

daha əlverişli şərtlərin yaradılma-sında maraqlıdır. Ermənistan haki-miyyəti anlayır ki, regional kommu-nikasiyaların açılması ölkənin nəq-liyyat imkanlarını genişləndirə, yükdaşımalarnı həcmi artırma və tranzit gəlirləri üçün yeni mənbələr yarada bilər. Lakin bu məqsədlərə çatmaq üçün Rusiya şirkətinin idar-əetmə hüquqları və müqavilə öh-dəlikləri ilə bağlı məsələlərə də ay-dınlıq gətirilməlidir.

İşçi qrupu yaradılıb

Moskvanın mövqeyi isə müqavilə-nin şərtlərinin, indiyədək qoyulmuş investisiyaların və üzərinə götürülmüş öhdəliklərin nəzərə alınması zərurəti-nə əsaslanır. Bir müddət öncə Rusiya Dəmir Yollarının rəhbəri Oleq Be-lozorovun verdiyi açıqlamada bildi-rilmişdi ki, 2008-ci ildən sonrakı döv-rdə Ermənistanın dəmir yolu infrast-rukturuna təxminən 146 milyard dram, başqa sözlə, 685 milyon manat sərmayə yatırılıb. Bu rəqəm mübahis-ənin yalnız siyasi deyil, həm də ciddi maliyyə və hüquqi tərəfinin olduğunu göstərir. Əgər Ermənistan konsessiya müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam

verməyə çalışarsa, kompensasiya və mümkün təzminat tələbləri ilə üzleşə bilər. Beləliklə, İrəvan bir tərəfdən yeni regional imkanlardan yararlan-mağa, digər tərəfdən isə Rusiya ilə müqavilə münasibətlərinin doğru bi-ləcəyi maliyyə risklərini məhdudlaş-dırmağa çalışır.

Yeri gəlmişkən, məsələ ilə bağlı Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanla “Rusiya Dəmir Yolları”nın rəh-bəri Oleq Belozorov arasında İrəvan-da keçirilən görüşdə bir sıra razılaş-malar olub. Belə ki, Ermənistan və

Rusiya dəmir yolunun fəaliyyəti ilə bağlı məsələlərin həlli məqsədilə bir-gə işçi qrupu yaradılacaq.

Tərəflər regionda nəqliyyat kom-munikasiyalarının açılması fonunda Ermənistanın dəmir yolu infrastrukturu-nun beynəlxalq tranzit şəbəkəsinə integrasiyası istiqamətində atılacaq addımları nəzərdən keçiriblər. Görüş-də xüsusiilə Gümrü - Axurik - Türkiyə sərhədi və Yerassx (Arazdəyən) - Naxçıvan istiqamətlərində dəmir yolu xətlərinin yenidən qurulması layihə-ləri ətrafında müzakirələr aparılıb.

İki ssenarili yol...

Göründüyü kimi, Ermənistanın qarşısında duran əsas vəzifə mövcud konsessiya müqaviləsinin şərtlərini dəyişdirmək və regional nəqliyyat la-yihələrində daha sərbəst iştirak im-kanları əldə etməkdir. Lakin bu prose-sin hüquqi mexanizmləri kifayət qə-dər mürəkkəbdir. Müqavilənin vaxtın-dan əvvəl dayandırılması, idarəetmə hüquqlarının başqa operatora veril-məsi və ya şirkətin səlahiyyətlərinin məhdudlaşdırılması investisiyaların taleyi, kompensasiya öhdəlikləri və mümkün məhkəmə mübahisələri kimi məsələləri gündəmə gətirə bilər. Belə bir şəraitdə Ermənistanın qərarları yalnız siyasi iradədən deyil, hüquqi və iqtisadi hesablamalardan da asılı olacaq. Ekspertlər bu dilemmalı iki mümkün iqtisadi ssenari çərçivəsində qiymətləndirirlər:

- Birinci ssenaridə mövcud idar-əetmə modeli əsaslı dəyişiklik olma-dan davam edir, dəmir yolu infrast-rukturunun regional layihələrə inteq-rasiyası isə ləngiyir. Bu halda Ermə-

nistan mövcud nəqliyyat imkanların-dan istifadəni davam etdirsə də, yeni marşrutların yaradacağı əlavə yükda-şımaların, tranzit gəlirlərindən və investisiya imkanlarından lazımi sə-viyyədə yararlanma bilməz. İnfrastrukturu-n saxlanılması xərcləri, idarəetmə ilə bağlı məhdudiyyətlər və regional əməkdaşlığın zəifliyi ölkənin iqtisadi potensialının tam reallaşmasına mane ola bilər.

- İkinci ssenari isə regional kom-munikasiyaların açılması, ticarət əla-qələrinin genişlənməsi və Ermənista-nın beynəlxalq nəqliyyat marşrutları-na daha fəal integrasiyası ilə bağlıdır. Bu variantda ölkə tranzit xidmətlərin-dən gəlir əldə etmək, logistika sahəsi-nə investisiyaları cəlb etmək və qonşu bazarlarla iqtisadi münasibətlərini in-kışaf etdirmək imkanları qazana bilər. Bununla belə, belə nəticələr avtomati-şəkildə yaranmayacaq. Onların reallaşması dəmir yollarının idarə olunması ilə bağlı hüquqi problemlər-hin həllindən, sərhəd prosedurlarının sadələşdirilməsindən və regional əməkdaşlığın praktik mexanizmləri-nin qurulmasından asılıdır.

Sülh - ən real həll imkanı

vacibliyinə diqqət çəkib. O bildirib: “Bu, baş verən kimi Ermənistan dövlətçiliyinin uzunömürlülüüyünün təməlini qoyduğumuzu deyər biləcəyik”. Bu fikir sülh prosesinin İrəvan üçün yalnız siyasi münasibətlərin normallaşması deyil, həm də dövlətin uzun-müddətli inkişaf perspektivləri ilə əla-qələndirildiyini göstərir.

Nəticə etibarilə, Zəngəzur dəhlizi ətrafında formalaşan yeni reallıqlar Ermənistan qarşısında mühüm strateji seçim qoyur. Bakı regional kom-

munikasiyaların açılmasını iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi və Avra-siya nəqliyyat əlaqələrinin güclən-məsi üçün imkan kimi təqdim edir. İrəvanın həmin imkanlardan yararlan-ması isə siyasi bəyanatların konkret qorarlara çevrilməsindən, Rusiya ilə yaranmış hüquqi məsələlərin həllin-dən və Azərbaycanla sülhün davamlı xarakter almasından asılı olacaq. Er-mənistan üçün əsas məsələ bu proses-də kənarda qalmamaq, regional inteq-rasiyanın yaratdığı imkanları real iqtisadi nəticələrə çevirməkdir.

P.İSMAYILOV

“Tuapse” hadisəsi: soyuq müharibənin dənizdəki kölgəsi və beynəlxalq hüququn sınağı

1954-cü ilin iyununda Cənubi Çin dənizində baş vermiş bir hadisə soyuq müharibənin mahiyyətini anlamaq üçün olduqca maraqlı tarixi nümunə yaradır. Söhbət sovet “Tuapse” tankerinin Çin Xalq Respublikasının hərbi-dəniz qüvvələri tərəfindən saxlanmasıdır. Hadisənin arxasında bir gəmi, bir yük və bir ekipajdan daha böyük geosiyasi qarşıdurma dayanırdı. Çin Xalq Respublikası ilə Tayvan arasında davam edən mübarizə, ABŞ-ın Tayvana verdiyi siyasi və təhlükəsizlik dəstəyi, Sovet İttifaqının Çinlə yaxınlaşması və beynəlxalq dəniz hüququnun prinsipləri eyni bir hadisənin içində birləşmişdi.

“Tuapse” məsələsi bu gün də ona görə maraqlıdır ki, burada beynəlxalq siyasətin mühüm paradokslarından biri aydın görünür: dövlət müəyyən strateji məqsədə nail olmaq üçün hərbi gücdən istifadə edə bilər, lakin bəzən həmin addımın hüquqi nəticələri siyasi məqsədin özündən daha böyük problem yaradır.

1954-cü ilin 23 iyununda sovet tankerinin qarşısı Luzon ilə Formoza arasında, açıq dənizlərdə Çin Xalq Respublikasının iki hərbi gəmisi tərəfindən kəsildi. ABŞ Dövlət Departamentinin həmin günlərə aid məxfi teleqramında tankerin iki Çin esmines müşayiət gəminin yanaşdığı, ekipajın müqavimət göstərdiyi və gəminin daha sonra Kaohsiunqda aparıldığı qeyd edilir.

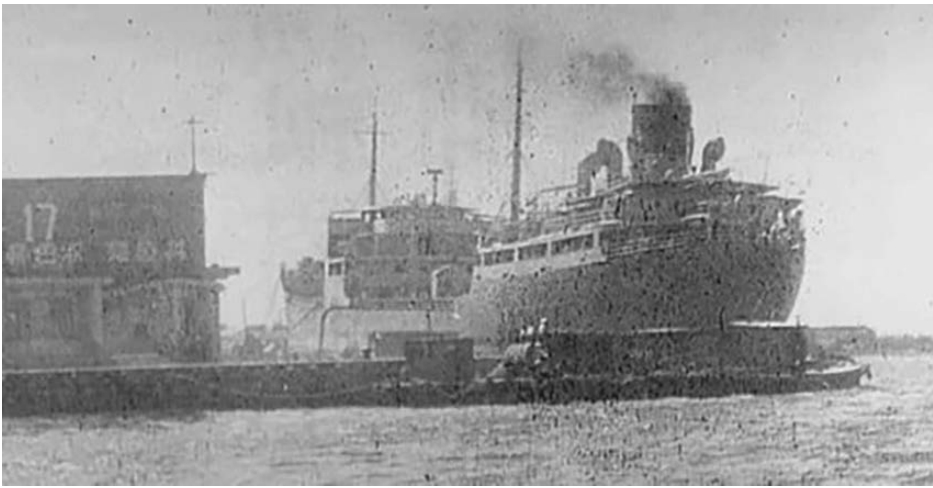
Bu məqam hadisənin ilk hüquqi duyğununu yaradır: bir dövlətin hərbi-dəniz qüvvələri başqa dövlətin bayrağı altında üzən kommersiya gəmisini açıq dənizdə hansı əsasla saxlaya bilər? Sual sadə səslənsə də, cavab həmin dövrün beynəlxalq münasibətlər sisteminin mahiyyətinə toxunurdu. “Tuapse” hərbi gəmi və ya silahlı nəqliyyat vasitəsi yox, sovet dövlətinə məxsus kommersiya tankeri idi. Onun marşrutu və yükü siyasi baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyırsa, lakin siyasi əhəmiyyət daşıyan yükün mövcudluğu özlüyündə açıq dənizdə xarici gəminin saxlanması üçün universal hüquqi əsas yaratmırdı.

Hadisəni daha maraqlı edən məqam da bundan sonra ortaya çıxır: Tayvan hakimiyyəti gəmini sadəcə saxlamadı, “Tuapse” Kaohsiunqda aparıldı, kerosin yükü boşaldıldı və ekipajın bir hissəsinin SSRİ-yə qayıtmaqdan imtina etməsinə nail olmaq istiqamətində fəaliyyət göstərdi. ABŞ Dövlət Departamentinin 19 avqust 1954-cü il tarixli məxfi memorandumunda bu faktlar açıq şəkildə əksini tapır: tanker iyunun 23-də saxlanmış, Kaohsiunqda aparılmış, kerosin yükü boşaldılmış və ekipaj üzvlərinin tərəf dəyişməsinə cəhd göstərilmişdi.

Beləliklə, hadisə üç ayrı müstəviyə bölündü: birinci müstəvi gəminin saxlanmasıdır; ikinci müstəvi yükün müsadirəsiylə bağlı məsələydi; üçüncü və daha həssas müstəvi isə insanların iradəsi və hüquqi statusu ilə bağlı yaranmışdı. Məhz burada “Tuapse” hadisəsi adi dəniz insidenti çərçivəsindən çıxaraq beynəlxalq hüquq probleminə çevrilir, çünki beynəlxalq hüquqda dövlətin hərəkəti yalnız siyasi məqsədlə ölcülmür, hərəkətin hüquqi əsası, tətbiq olunduğu məkan, hədəfin hüquqi statusu, istifadə edilən vasitələrin legitimliyi və həmin hərəkətin başqa dövlətin hüquqlarına təsiri ayrıca qiymətləndirilir.

ABŞ Dövlət Departamentinin mövqeyi bu baxımdan diqqətəlayiqdir. 9 iyul 1954-cü ildə ABŞ dövlət katibi Con Foster Dalles paytaxt Taypeyə göndərdiyi teleqramda “Tuapse”-nin davamlı saxlanması üçün beynəlxalq hüquqda tanınan əsaslardan xəbərdar olmadığını bildirirdi. Vaşinqton gəminin və siyasi sığınacaq istəməyən ekipaj üzvlərinin azad olunmasını tövsiyə edir, məsələnin uzadılmasının Sovet İttifaqının cavab tədbirlərinə və daha geniş beynəlxalq nəticələrə səbəb ola biləcəyindən narahatlıq keçirirdi. Bu sonə hadisənin ən maraqlı tərəflərindən birini ortaya qoyur.

ABŞ Tayvanın əsas siyasi və təhlükəsizlik tərəfdaşlarından biriydi. Buna baxmayaraq, Vaşinqton “Tuapse”-nin uzun müddət saxlanması strateji baxımdan təhlükəli hesab edirdi. Daha sonra - 5 avqust 1954-cü ildə Dallesin göndərdiyi başqa teleqramda gəminin saxlanması qanuniliyinin “ciddi şübhə” doğurduğu və belə addımın Tayvanın beynəlxalq mövqeyinə zərər verə biləcəyi vurğulanırdı. Buradan çox mühüm bir dövlətçilik dərsi çıxır: müttəfiqə siyasi dəstək vermək onun bütün addımlarını hüquqi və

siyasi baxımdan avtomatik müdafiə etmək anlamına gəlmir. Böyük dövlətlər üçün belə fərqləndirmə xüsusilə əhəmiyyətlidir, çünki tərəfdaşın atdığı bir addımın yaratdığı hüquqi və diplomatik məsuliyyət son nəticədə həmin tərəfdaşın öz sərhədlərini də aşmağa bilər. “Tuapse” məsələsində məhz belə vəziyyət yaranmışdı. Hadisənin davam etməsi Sovet İttifaqının reaksiyasını gücləndirə, regionda hərbi-dəniz partitullarını artırma və daha geniş qarşıdurma yarada bilərdi. ABŞ Dövlət Departamentinin avqust sonundakı da bu risk xüsusi vurğulanırdı.

1949-cu ildə Çin Xalq Respublikasının yaradılmasından sonra Çin Kommunist Partiyasının hakimiyyətə gəlməsiylə Çan Kaysinin rəhbərlik etdiyi Çin Respublikası hökuməti Tayvana çəkilmişdi. Pekinlə Taypey arasında yaranan qarşıdurma Çinin daxili məsələsi çərçivəsində qalmadı, ABŞ və Sovet İttifaqının qlobal rəqabəti bu qarşıdurmaya daha geniş geosiyasi məzmun verdi. Tayvan hakimiyyəti materialdoki Çinə gedən ticarət və enerji yüklərinin qarşısını almağa çalışırdı. Tayvanın Milli Arxivlərinin təqdim etdiyi sənədlərdə “Tuapse”-nin saxlanması zamanı sovet tankerinin Çinə yanacaq apardığı və bu hadisənin sonradan BMT səviyyəsinə qədər dəşdiyi göstərilir. Həmin arxiv materiallarında Sovet İttifaqının Çinin dəniz ərazilərində xarici gəmilərin saxlanması beynəlxalq hüququn pozulması kimi gündəmə gətirdiyi də qeyd olunur. Beləliklə, “Tuapse”-nin hekayəsi artıq bir tanker haqqında hekayə olmaqdan çıxıb, dənizdə güc tətbiqi ilə beynəlxalq hüquqi yurisdiksiya arasındakı sərhədin müzakirəsinə çevrilir. Hadisənin ən maraqlı hüquqi tərəfi də budur.

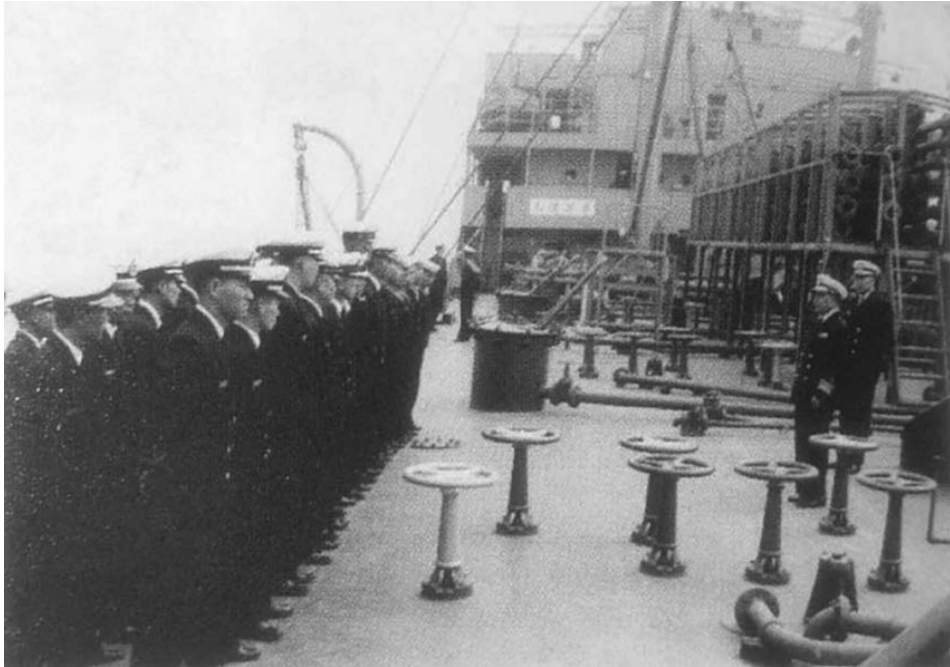
ABŞ Dövlət Departamenti gəminin saxlanması üçün beynəlxalq hüquqda tanınan əsas görmürdü. Bu mövqə “Tuapse” hadisəsinin həmin dövrə qüvvədə olan naviqasiya azadlığı prinsipləri ilə birbaşa əlaqələndirirdi. ABŞ-ın diplomatik arxivində “Tuapse”-nin konfiskasiyası üçün beynəlxalq hüquqda tanınmış əsasların olmadığı barədə açıq ifadənin yer alması hadisənin hüquqi qiymətləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Burada bir mühüm fərqləndirmə aparmaq lazımdır: “Tuapse” hadisəsinin bugünkü beynəlxalq dəniz hüququnun bütün normaları ilə geriye doğru mexaniki şəkildə qiymətləndirmək düzgün metodoloji yanaşma olmaz. 1954-cü ildə BMT Dəniz Hüququ Konvensiyası mövcud deyildi; həmin Konvensiya yalnız 1982-ci ildə qəbul edilib. Lakin açıq dənizlərdə dövlətlərin yurisdiksiyası, bayraq dövlətinin rolu və naviqasiya azadlığı ilə bağlı prinsiplər artıq beynəlxalq hüququn mühüm hissəsini təşkil edirdi. Buna görə hadisə müasir

dəniz hüququnun inkişaf tarixinin əvvəlki mərhələlərindən biri kimi də araşdırıla bilər.

Hadisə 1954-cü ilin yayında başa çatmadı, “Tuapse”-nin tale xətti sonrakı illərə də uzandı. Tayvan arxivlərində saxlanan məlumatlar göstərir ki, ekipaj üzvlərinin taleyi uzun müddət siyasi və diplomatik müzakirə mövzusu olaraq qalıb. Bəzi ekipaj üzvləri Tayvanda qalıb, digərləri başqa ölkələrə gedib, bir hissəsi də sonradan SSRİ-yə qaytarılıb. Bu baxımdan “Tuapse” hadisəsinin tarixdə qoyduğu iz gəminin

öz taleyindən daha əhatəlidir. Hadisə üç mühüm məsələni eyni vaxtda gündəliyə gətirdi: beynəlxalq sular da gəmiçilik azadlığı, dövlətin xari-

ci gəmi üzərində yurisdiksiya həddi və siyasi qarşıdurma şəraitində fərqlərin hüquqi statusu.

Bəs həmin hadisənin bu gün Rusiya və Qərbdə hansı əlaqəsi var?

Burada tarixi analoqu mexaniki şəkildə müasir vəziyyətə köçürməkdən çəkinmək lazımdır. 1954-cü ilin beynəlxalq sistemi ilə 2026-cı ilin sistemi arasında böyük fərqlər var. Lakin davranış məntiqində müəyyən oxşarlıqlar görünür: böyük dövlətlər arasında strateji qarşıdurma dərinləşdikcə hərbi, iqtisadi və hüquqi alətlər bir-birindən ayrılmaz hala gəlir. Bu gün Avropa İttifaqının Rusiyaya qarşı sanksiyaları 2014-cü ildən başlayan və 2022-ci ildən sonra əhəmiyyətli şəkildə genişlənən hüquqi rejim təşkil edir. 2026-cı ilin iyununda Aİ iqtisadi sanksiyaları 2027-ci ilin iyuluna qədər uzadıb; tədbirlər enerji, maliyyə, ticarət və ikili təyinatlı texnologiyalar kimi sahələri əhatə edir. 2026-cı ilin iyul ayında isə Aİ Rusiyanın “kölgə donanması” ilə əlaqəli gəmilərə və maliyyə şəbəkələrinə qarşı əlavə məhdudiyyətlər tətbiq edib. Bugünkü vəziyyətin 1954-cü ildən əsas fərqi də burada görünür: “Tuapse” hadisəsində bir gəminin fiziki saxlanması və yükünün müsadirəsi əsas mübahisə predmetinə çevrilmişdi; müasir Avropada isə Rusiya ilə bağlı məhdudlaşdırıcı tədbirlərin böyük hissəsi hüquqi aktlar, maliyyə məhdudiyyətləri, ixrac nəzarəti, enerji siyasəti və sanksiya mexanizmləri vasitəsilə həyata keçirilir. Başqa sözlə, güc mübarizəsinin alətləri dəyişib, lakin hüquq yenə də həmin mübarizənin mühüm meydanlarından biri olaraq qalır.

NATO-nun hazırkı mövqeyi də bu reallığın dəyişdiyini göstərir. Alıyans Rusiya ilə münasibətləri tərəfdaşlıq səviyyəsində görmür, lakin

eskalasiya risklərini azaltmaq üçün Moskva ilə kommunikasiya kanallarının saxlanması vacib sayır. NATO-nun rəsmi mövqeyində Rusiya ilə münasibətlərin gələcəyinin onun beynəlxalq hüquqa uyğun davranışından və Ukraynaya qarşı hərbi fəaliyyətin dayandırılmasından asılı olduğu bildirilir. 2026-cı ilin oktyabrında isə münasibət ətrafında vəziyyət yenidən gərgin olaraq qalır. Avropa ölkələri Ukraynaya hərbi və maliyyə dəstəyini davam etdirir, eyni zamanda diplomatik həll yollarının axtarışı da gündəmədir. Almaniyə kansleri Fridrix Merts 4 oktyabr 2026-cı ildə Kiyevə səfəri zamanı həm yeni hərbi və enerji yardımı açıqlaması verib, həm də Rusiyanın zərbələrinin dayandırılması və sülh danışıqlarına dair çağırışlar səsləndirib. Belə şəraitdə “Qərbin Rusiya ilə münasibətləri üçün hansı inkişaf ssenarisi daha əlverişlidir?” sualına emosional cavab verməkdənsə, dövlətlərin qarşısında duran əsas strateji məsələləri müəyyənləşdirmək daha faydalıdır.

Birinci məsələ təhlükəsizlikdir. Avropa öz təhlükəsizliyini yalnız ABŞ-ın hərbi imkanlarına bağladığı modeldən daha çox öz müdafiə qabiliyyətini artırmaqla doğru hərəkət edir. Eyni zamanda, ABŞ-ın Avropadakı rolunun gələcəkdə hansı səviyyədə qalacağı da strateji

əhəmiyyət daşıyır. 2026-cı ilin gedişi göstərir ki, Avropa həm Ukraynanın müdafiəsinə daha böyük resurs ayırmağa, həm də öz hərbi sənaə və müdafiə imkanlarını gücləndirməyə çalışır.

İkinci məsələ eskalasiyanın idarə olunmasıdır. Rusiya ilə Qərbdə arasındakı rəqabətin davam etməsi mümkündür, lakin rəqabətlə nəzakətli eskalasiya arasında böyük fərq var. “Tuapse” hadisəsinin 1954-cü ildə verdiyi ən mühüm dərslərdən biri məhz budur: lokal hadisə böyük dövlətlərin maraqları ilə birləşəndə onun nəticələrini əvvəlcədən hesablamaq çətinləşir.

Üçüncü məsələ hüquqi çərçivənin qorunmasıdır. Beynəlxalq münasibətlərdə dövlətlər qarşı tərəfə təzyiq göstərmək üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə edə bilər, lakin hüquqi əsaslandırma zəiflədikcə siyasi tədbirin beynəlxalq legitimliyi də zərər görür. “Tuapse” hadisəsində ABŞ-ın özünün gəminin saxlanması hüquqi əsas tapmadığını bildirməsi bu baxımdan çox ciddi tarixi nümunədir.

Dördüncü məsələ danışıqlar üçün kanalların qorunmasıdır. Rəqabət şəraitində belə kommunikasiya kanallarının tam bağlanması təhlükəsizlik baxımından əlavə risklər yarada bilər. NATO-nun hazırkı mövqeyində də bu yanaşma görünür: alıyans Rusiya ilə tərəfdaşlıq münasibətini qəbul etmir, lakin risklərin azaldılması və eskalasiyanın qarşısının alınması üçün kommunikasiya kanallarının qorunub saxlanması mümkün və zəruri vasitə kimi qiymətləndirir. Bu baxımdan Qərbdə Rusiya ilə münasibətlərinin gələcəyi üçün ən konstruktiv istiqamət hərbi və siyasi maraqların mövcudluğunu nəzərə alan, lakin onları hüquqi və diplomatik mexanizmlərlə idarə edən modelin for-

malaşdırılması ola bilər. Bu yanaşma nə təhlükəsizlik risklərini görmədən gəlməyi, nə də bütün münasibətləri yalnız qarşıdurma üzərində qurmağı tələb edir. Burada əsas məsələ rəqabəti idarə olunan çərçivədə saxlamaqdır.

“Tuapse” hadisəsi bunun üçün çox maraqlı tarixi nümunədir. 1954-cü ildə bir tanker açıq dənizdə saxlandı. Gəmi başqa ölkənin limanına aparıldı. Yük boşaldıldı. Ekipajın taleyi mübahisə predmetinə çevrildi. Moskva etiraz etdi. Vaşinqton hadisənin hüquqi əsaslarını şübhə altına aldı. Tayvan hakimiyyəti isə öz təhlükəsizlik və siyasi maraqlarını əsas götürdü. Nəticədə bir gəminin taleyi beynəlxalq diplomatiyanın predmetinə çevrildi. ABŞ-ın öz diplomatik sənədlərində belə gəminin azad edilməsinin zəruriliyi barədə təzyiq göstərilməsi hadisənin nə qədər mürəkkəb olduğunu nümayiş etdirir.

Bu hadisənin bizim üçün də mühüm bir dərsi var. Azərbaycan enerji resurslarının ixracı, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri, Xəzər dənizində gəmiçilik və Şərq-Qərb nəqliyyat əlaqələri baxımından beynəlxalq hüququn tətbiq sahələrinə birbaşa bağlı ölkələr sırasındadır. Belə bir coğrafiyada dövlət üçün hərbi imkanlarla yanaşı, hüquqi diplomatiya, dəniz hüququ, beynəlxalq müqavilələr, tranzit təhlükəsizliyi və diplomatik manevr imkanları da strateji resurs hesab olunur. “Tuapse” misalı göstərir ki, dövlətin gücü yalnız hərbi vasitələrlə ölçülmür; hüquqi mövqeyi əsaslandırmaq, beynəlxalq dəstək qazandırmaq, tərəfdaşların hərəkətlərinin mümkün nəticələrini əvvəlcədən hesablamaq və böhranın genişlənməsinə imkan verməmək də dövlət gücünün mühüm göstəriciləridir. Məsələnin maraqlı tərəfi budur ki, 1954-cü ildə bir tanker ətrafında yaranmış böhranın doğurduğu suallar bu gün də aktuallığını müəyyən mənada saxlayır: dövlət öz təhlükəsizlik maraqlarını müdafiə edərkən hansı hüquqi sərhədləri qorumaqlıdır? Cavabın əhəmiyyəti yalnız keçmiş anlamaqla məhdudlaşmır. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə dənizlər, enerji marşrutları, maliyyə sistemləri, sanksiyalar, nəqliyyat dəhlizləri və informasiya məkanı geosiyasi rəqabətin əsas sahələrinə çevrilib.

Məhz buna görə 1954-cü ilin “Tuapse” hadisəsi tarix kitablarında qalan adı bir epizod kimi qiymətləndirilə bilməz. O, beynəlxalq siyasətdə güclü hüququn, təhlükəsizliklə azad naviqasiyanın, dövlət maraqlarıyla fərdi hüquqların necə toqquşduğunu göstərən canlı tarixi nümunədir və bəlkə də hadisədən çıxarılmalı ən mühüm dərslər budur: beynəlxalq münasibətlərdə ən təhlükəli məqam qarşı tərəfin gücünü qiymətləndirməməkdir, çox öz addımının doğura biləcəyi ikinci və üçüncü nəticələri əvvəlcədən hesablamamaqdır. “Tuapse”-nin hekayəsi bir gəminin tutulması ilə başladı, lakin məsələ çox qısa müddətdə diplomatiyaya, beynəlxalq hüquqa və böyük dövlətlər arasındakı strateji münasibətlərə qədər genişləndi. Bu səbəbdən 1954-cü ilin həmin iyun gününə yalnız keçmiş hadisəsi kimi yox, dövlət davranışının, beynəlxalq hüququn və geosiyasi risklərin bir-birinə necə bağlandığını göstərən tarixi dərslər kimi də baxılmalıdır.

Kəramət Qənbərov, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının əməkdaşı

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM - 0125984955,
0552004544
“Azərmatbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN

Bolluq içində aclıq...

Qida hər kəs üçün əlçatan olmalıdır

Sağlam və təhlükəsiz qidalanma imkanına malik olmaq hər bir insanın əsas hüquqlarından biridir. Bu hüququn qorunması yalnız insanın fiziki mövcudluğunun təmin edilməsi baxımından deyil, eyni zamanda onun rifahının yüksəldilməsi, sağlam həyat tərzinin formalaşdırılması və ictimai həyatda fəal iştirakının dəstəklənməsi baxımından da mühüm əhəmiyyət daşıyır. Buna baxmayaraq, müasir dünyada milyonlarla insan hələ də təhlükəsiz və keyfiyyətli qidaya çıxış imkanından məhrumdur.

Bildiyimiz kimi, aclıq insan potensialını məhdudlaşdırır, nəticədə dayanıqlı inkişafın digər məqsədlərinə nail olmasını əngəlləyir. Təəssüf ki, bu gün bir çox ölkədə aclıqdan əziyyət çəkən çoxsaylı insan var. Bu hala səbəb olan əsas amillərdən biri isə qida çatışmazlığıdır. Qida çatışmazlığı məhsul yığımında səmərəsiz üsullar və ərzaq itkiləri kimi müxtəlif amillərdən asılıdır. Mühəribələr də qida məhsullarına çıxışa və əkin sahələrinə mənfi təsir göstərir.

Qida bolluğu ilə aclıq arasındakı ziddiyyət...

Müasir dünyanın ən düşündürücü paradokslarından biri budur: bir tərəfdə market rəfləri dolub-daşır, restoranlarda çəşidlər artır, digər tərəfdə isə aclıqla üzləşənlər gündəlik qida ehtiyaclarını qarşılamaqda çətinlik çəkirlər. Bu ziddiyyət göstərir ki, aclıq problemi yalnız ərzaq istehsalının həcmi ilə izah etmək mümkün deyil. Qidanın kim tərəfindən istehsal edilməsi, necə bölüşdürülməsi, hansı qiymətə satılması və insanların ona nə dərəcədə çıxış əldə etməsi də böyük əhəmiyyət daşıyır.

Münaqişələr, yoxsulluq, iqlim dəyişmələri, quraqlıq, daşqınlar və ərzaq qiymətlərindəki artımlar milyonlarla insanın qida təminatına təsir göstərir. Bir çox hallarda problem qidanın ümumiyyətlə mövcud olmaması deyil, onun ehtiyacı olan insanlara vaxtında və əlçatan qiymətə çatdırıla bilməməsidir. Bu səbəbdən ərzaq təhlükəsizliyi anlayışı yalnız anbarların dolu olması demək deyil. Əsas məsələ hər bir insanın sağlam və fəal həyat sürmək üçün yetərli, təhlükəsiz və qidalı qidaya davamlı çıxışının təmin edilməsidir.

828 milyon insan aclıqla mübarizə aparır

gələcək üçün böyük potensiala malikdir. Çünki onlar həyatımızın və iqtisadiyyatımızın bir çox sahələri ilə - kənd təsərrüfatından tutmuş təbii ehtiyatlara, enerjiyə, səhiyyəyə qədər bir-biri ilə bağlıdır. Cari ilki Ümumdünya Qida Günü-

nün bu sözləri sürətləndirərək, heç kimin kənarda qalmadığı, hər kəsin sağlam və faydalı qidaya çıxışı olduğu gələcəyə addım atmasına dəstək olacağına ümid edirik!”

Yeganə BAYRAMOVA

Saniyələrlə ölçülən məsuliyyət...

Bəzən uğurlu əməliyyatın qəhrəmanı kimi ilk növbədə cərrahın adı çəkilir. Halbuki əməliyyatın təhlükəsizliyini təmin edən, xəstənin ağrı hiss etməsinə, həyatı funksiyalarının qorunmasına və ayıldıqdan sonra özünü mümkün qədər yaxşı hiss etməsinə çalışan peşə sahibləri anestezioloqlardır. Onlar olmasaydı, bu gün uğurlu əməliyyatlardan danışmaq mümkün olmazdı. Anestezioloqlar sadəcə “narkoz verən” həkimlər deyil. Onlar insanın həyatı ilə saniyə-saniyə işləyən, ürək döyüntüsünü, tənəffüsünü, qan təzyiqini izləyən və xəstənin vəziyyətindəki dəyişiklik zamanı prosesə dərhal reaksiya verən peşəkarlardır.

Cərrah bıçağını işlətmədən əvvəl artıq anestezioloq-həkim insan orqanizmini əməliyyata hazır vəziyyətə gətirmiş olur. Bu isə təkcə dərman vasitəsi yox, həm də dəqiq hesablamalar, klinik təcrübə və böyük məsuliyyət tələb edir. Bəzən əməliyyat zamanı bir dəyişiklik - təzyiqin enməsi, nəbzın zəifləməsi, nəfəsin dayanması həyatla ölüm arasındakı sərhədi cəmi bir neçə saniyəyə endirə bilər. Həmin anda isə anestezioloq düşünmədən, tərəddüdsüz, sürətli və düzgün qərar verməlidir. Onların cəldliyi və təcrübəsi sayəsində xəstə həyata qayıdır.

Hər il oktyabrın 16-sı bir çox ölkələrdə Ümumdünya Anestezioloq-

lar Günü kimi qeyd olunur. Bu gün ənənəvi olaraq anestezioloq-reanimatoloqlar və təbabətin həmin sahəsinin bütün mütəxəssisləri tərəfindən peşə bayramı kimi qəbul edilir. Təbabətin bu sahəsinin tarixi 19-

Anestezioloqlar tibb dünyasının böyük qəhrəmanlarıdır

cu əsrin ortalarından başlayıb. Belə ki, 1846-cı il oktyabrın 16-da amerikalı diş həkimi Tomas Morton efir anesteziyası altında əməliyyat keçirib. O, anesteziyaedici olaraq dietil efir inhalyasiyasından istifadə edərək uğurlu əməliyyat aparıb. Buna görə də həmin tarix Ümumdünya Anesteziya Günü kimi qeyd olunur.

Anesteziya sinir həssaslığının itirilməsidir. Süni anesteziya cərrahi əməliyyatlar zamanı, diş müalicəsində, zədələnmələrdə, eləcə də təbabətin digər sahələrində ağırları aradan qaldırmaq üçün istifadə olunur.

Təbii ki, ağrıkəsicilər dünyada qədim zamanlardan mövcuddur. Məsələn, bir çox hindu tayfaları həssaslığı azaltmaq üçün müxtəlif bitkilərin şirəsindən istifadə edirdilər. “Anesteziya” terminini ilk dəfə qədim yunan həkimi və filosofu Dioskorid istifadə edib. O, eramız-

dan əvvəl I əsrdə imperator Nero-nun vaxtında Roma ordusu ilə birgə səyahət zamanı mandraqora bitkisindən yuxugötirən və sakitləşdirici dərmanlar hazırlayıb. Onun köməyi ilə yaralanmış döyüşçüləri sağalt-

maq üçün onların ağrılı nahiyyəsinə müdaxilə etməyə imkan verən cərrahi əməliyyatlar aparılıb.

Cəmiyyətin inkişafı ilə yanaşı, tibb sahəsində, o cümlədən anesteziologiya sahəsində biliklər təkmilləşdi. Bu, son nəticədə onun ayrı bir tibb sahəsinə çevrilməsinə səbəb oldu. Hazırda anesteziologiya tək cərrahiyyəni deyil, həm də psixiatriya, narkologiya və digər sahələri müşayiət edir. Bundan əlavə, müasir tibb ümumi, yerli və onurğa anesteziyasını fərqləndirir.

Texnologiya inkişaf etsə də, məsuliyyət dəyişmir

Müasir tibbi texnologiyalar anesteziologiyada böyük dəyişikliklər yaradıb. Daha dəqiq monitorinq sistemləri, müasir süni tənəffüs aparatları, dərmanların idarəolunması infuziyası və təhlükəsizlik siqnailləri həkimlərə xəstənin vəziyyətini daha

maq, dəyişikliklərin səbəbini müəyyənləşdirmək və uyğun müdaxiləni seçmək yəni də mütəxəssisin üzərinə düşür.

Gələcəyin anesteziologiyasında süni intellekt, fərdiləşdirilmiş monitorinq və daha dəqiq dərman dozalanması kimi texnologiyaların imkanları genişlənmə bilər. Lakin bütün yeniliklərin mərkəzində dəyişmə-

yən bir prinsip dayanır: xəstənin təhlükəsizliyi hər şeydən üstündür. Bugünkü tibbin səviyyəsində, anesteziya yalnız “ağrısızlaşdırma” vasitəsi deyil, insan orqanizmi funksiyalarının əməliyyat zamanı sabit

Yeganə BAYRAMOVA

2100-cü ilədək bəşəriyyət üçün ən böyük 17 təhlükə

“The Lancet” elmi-tibb jurnalının bir qrup mütəxəssisi XXI əsrin sonuna qədər insan sağlamlığı üçün 17 əsas təhlükəni müəyyən edib.

Bu təhlükələrdən ikisi bəşəriyyətin tamamilə məhvinə səbəb ola bilər. Bunlara süni intellektin zərərli istifadəsi və kütləvi aclığa səbəb ola biləcək nüvə münaqişəsi daxildir.

Qlobal təhlükələr siyahısına iqlim dəyişmələri, pandemiyalar, hava

çirkliliyi, antibiotiklərə qarşı müqavimət, piylənmə, siqaretçəkəmə, yüksək təzyiq, əqli sağlamlıq problemləri, uşaqların qidalanmaması, sosial bərabərsizlik, aşağı təhsil və beynəlxalq səhiyyə yardımının azalması da daxildir.

Tədqiqatçılar hesablayırlar ki, mövcud tendensiyalar davam edərsə, 17 təhlükənin

hər biri 2100-cü ilə qədər dünyada azı bir milyard sağlam həyat ilinin itirilməsinə səbəb ola bilər. Buraya həm vaxtından əvvəl ölüm, həm də xəstəliklə yaşanan illər daxildir.

Alimlər qeyd edirlər ki, varlı ölkələrdə piylənmə və əqli sağlamlıq problemləri əsas təhlükələrdir, aşağı gə-

lirli ölkələrdə isə qeyri-kafi təhsil və sosial problemlər mühüm rol oynayır.

Alimlərin fikrincə, təhdidlərin miqyasına baxmayaraq, bəşəriyyətin onların qarşısını almaq üçün real imkanları var. Tədqiqatçılar dünya liderlərini vaxtında tədbirlər görməyə, texnologiyaya investisiya qoymağa və səhiyyə sistemlərini gücləndirməyə çağırırlar.

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası

Baş redaktor:
Aqlıx HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

İndeks: 67100
Lisenziya: N-B-317
Tiraj: 4329
Sifariş: 1332

“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Yeni Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin
aprel ayından nəşr olunur.
Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova